

ONS MILIEU IN
METINGEN EN MENINGEN

VOORWOORD

De regio Rijnmond is als eerste regio gestart met het monitoren van milieugegevens. Terecht, want het aandeel van Rijnmond in Nederland is groot en de milieubelasting van Rijnmond is zwaar. Nog steeds is Rijnmond zwaarder belast dan andere regio's. Ook bij het meten liep Rijnmond voorop. Het is opmerkelijk dat Rijnmond bijvoorbeeld eerder een luchtmeetnet had dan mijn eigen instituut, het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Net als MSR voor Rijnmond doet, maakt het Milieu- en Natuurplanbureau van het RIVM ieder jaar voor Nederland een Milieubalans.

De afgelopen tien jaar in Rijnmond overziend, is zichtbaar dat de regio serieus bezig is om de milieukwaliteit steeds verder te verbeteren. Nog verder terugkijkend, is het succes voor bewoners en bezoekers goed merkbaar. Smog komt haast niet meer voor. In het water van de Nieuwe Waterweg kunnen geen fotorolletjes meer worden ontwikkeld, zoals dertig jaar geleden nog wel het geval was. De vooruitgang die geboekt is, is een compliment waard. Milieubeleid werkt.

METEN EN MODELLEREN

Bij een jubileum wordt teruggeblikt op de oorspronkelijke vraag en het doel. Waarom monitoren we? Dat doen we om de milieuproblematiek in kaart te brengen. We willen weten hoe het komt, wat er aan te doen is en wat de effecten zijn van genomen maatregelen. Om die kennis op te doen, is het noodzakelijk om te meten en te modelleren. Meten en modelleren worden soms als tegengestelden gezien, terwijl ze juist aanvullend zijn en elkaar nodig hebben. Een meting is slechts een punt in ruimte en tijd, dat ruimtelijk geïnterpreteerd kan worden met behulp van een model. Het model kan worden bijgesteld op basis van meetgegevens. Zo is de problematiek de afgelopen jaren steeds beter in beeld gebracht. Waarbij zich de vreemde situatie voordoet dat van de milieusector een steeds hogere nauwkeurigheid wordt geëist.

“Een meting is slechts een punt in ruimte en tijd, dat ruimtelijk geïnterpreteerd kan worden met behulp van een model”

Tien jaar geleden zaten we nog zwaar boven de milieunormen en speelde de nauwkeurigheid van de meting een minder grote rol. Hoe dichter we nu bij de milieunormen komen, hoe meer vragen er komen over de onzekerheden en hoe heviger het verlangen om preciezer te meten en te modelleren wordt. Terwijl het door de complexiteit van de materie niet allemaal zeker te weten is. Zo zijn klimaatmodellen nauwelijks te valideren. Het meer nuchter omgaan met risico's is een belangrijk aandachtspunt. Blijft opmerkelijk dat de onzekerheden op het economische of sociale vlak makkelijker worden geaccepteerd dan de relatief geringe graad aan onzekerheden op het milieuvlak.

Overigens is Rijnmond er de afgelopen tien jaar in geslaagd steeds beter de milieuproblematiek in beeld te brengen. Vanuit de optiek van beschikbaarheid van betrouwbare meetgegevens zijn, met het oog op de toekomst, decentralisatie en liberalisering aandachtspunten. Zo kunnen vragen gesteld worden bij de betrouwbaarheid van door bedrijven aangeleverde emissiegegevens. Een oplossing hiervoor is om, als tweedelijnscontrole, met behulp van steekproeven na te gaan of de aangeleverde gegevens correct zijn.

RECHTVAARDIG EN DOELMATIG

Met behulp van de monitoringinformatie kunnen bestuurders een brede afweging maken. Hierbij lijkt er een soort tegenstelling te zijn tussen rechtvaardigheid en doelmatigheid. Daarbij zie ik drie trends. Door de Mainport is de milieudruk in Rijnmond hoger dan elders in het land. Dat is economisch gezien doelmatig. Maar in hoeverre zorgen we er vervolgens voor dat Rijnmond ook eenzelfde niveau van veiligheid en milieukwaliteit heeft? Dat vergt een grote inspanning en is wat dat betreft dus minder doelmatig. In het verlengde daarvan is de vraag: wat doen we als overheid zelf en wat laten we aan de markt over?

Een tweede trend is de decentralisatie van beleid. Het Rijk laat steeds meer aan gemeenten over, zonder dat daarbij harde randvoorwaarden worden gesteld over de te realiseren kwaliteiten. Haaks hierop is de tendens in de Europese Unie tot het stellen van harde, afrekenbare doelen met bijbehorende sancties in geval van nalatigheid.

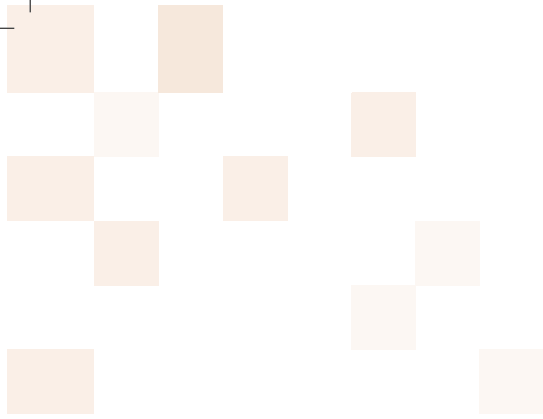
De derde trend is dat er steeds breder naar de leefomgevingskwaliteit wordt gekeken en wordt aangestuurd op een uitruil van kwaliteiten. De leefomgeving wordt immers niet alleen bepaald door het milieu, maar ook door bijvoorbeeld voorzieningen. Ruimtelijk komen alle aspecten bij elkaar. De leefomgevingskwaliteit zal veel breder in beeld gebracht moeten worden. Dit betekent dat de horizon van de milieumonitoring breder wordt.

STEEDS BREDER

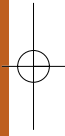
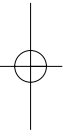
Zo gaan we naar een steeds bredere afweging. Ruimtelijk bezien worden gebieden niet alleen op de milieukwaliteiten in kaart gebracht, maar veel breder voor de totale leefomgevingskwaliteit. Ook de doelgroep van de monitoring wordt breder. Richtte de milieumonitoring zich tot nu toe vooral op bestuurders, ik verwacht dat de monitoring zich steeds meer ook gaat richten op het publiek. Wat dat betreft komt de informatieplicht die in Aarhus is afgesproken, op een prima moment. De openbaarmaking van de milieu-informatie zal de overheid, de burger en de zogenoemde civil society beter in staat stellen om hierop naar bevind van zaken te handelen. Zo kan de kwaliteit van de leefomgeving verder worden geoptimaliseerd. Want daar gaat het bij monitoring uiteindelijk om.

prof. ir. Klaas van Egmond, directeur Milieu- en Natuurplanbureau van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

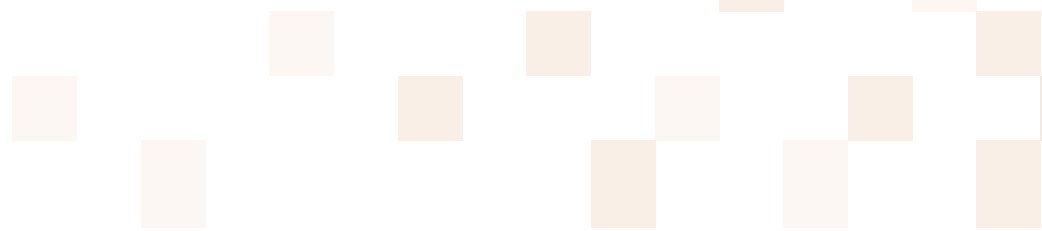

INZETTEN OP GEZONDHEID

6

7

‘PRAKTISCH WERKEN AAN EEN GEZONDE LEEFOMGEVING’

Door mijn jeugd jaren in Spijkenisse ken ik de verschillende kanten van Rijnmond. De groene Oude Maas aan de ene kant en de industriële bedrijvigheid aan de andere kant. Op milieugebied zijn het afgelopen decennium vooral resultaten behaald doordat de milieubelasting van de bedrijvigheid is verminderd. Waarbij telkens de ondergrens is dat het leefklimaat op z'n minst gezond moet zijn.

Van onze provinciale milieubelevingsonderzoeken weten we dat de industrie en het verkeer nog altijd voor hinder in de regio Rijnmond zorgen. Maar tien jaar MSR heeft aangetoond dat, mede door een goede vergunningverlening en handhaving, de milieudruk door de grote bedrijven aanzienlijk is afgenomen. De milieudruk van het wegverkeer neemt ook af, maar nog niet genoeg. Voor een aantal specifieke stoffen, zoals fijn stof en stikstofdioxide, zijn we er nog niet.

LEF

Voorop staat dat de bevolking geen hinder mag ondervinden van de hogere milieudruk.

De bewoners van de Rotterdamse regio verdienen een gezonde leefomgeving, ook in de wetenschap dat het hier gaat om een industriële leefomgeving. MSR monitort de milieusituatie en informeert hiermee bestuurders en bevolking. Naar goed Rotterdams gebruik, vindt men er in de regio Rotterdam geen doekjes om. MSR heeft vorig jaar het lef gehad om de relatie tussen de luchtkwaliteit en gezondheid in beeld te brengen. In het nieuwe MSR-rapport zien we dat terug. Als vervolg hierop brengt MSR dit jaar de effecten van geluidsbelasting op de gezondheid van inwoners van Rijnmond in beeld.

PRAKTISCH AANPAKKEN

Samen met gemeenten, de rijksoverheid en ook met 'Brussel' zetten wij stappen om de gezondheidseffecten door luchtverontreiniging te verminderen. Mijn voorkeur heeft het om dit heel praktisch aan te pakken. Bijvoorbeeld met behulp van een gedegen vergunningverlening, omdat we hebben vastgesteld dat dit goede resultaten oplevert. Ook denk ik daarbij aan maatregelen als de snelheidsverlaging op de rijksweg bij Overschie, waarvan we hebben geleerd dat dit in de directe omgeving voor gezondere lucht en minder lawaai zorgt en bovendien de doorstroming op de weg verbetert. Waar mogelijk passen we op andere gezondheidsknelpunten eenzelfde aanpak toe. Mits we natuurlijk vooraf een indicatie hebben dat snelheidsverlaging een positief resultaat als voor Overschie zal hebben.

De komende jaren blijft luchtkwaliteit onze aandacht houden. Niet alleen omdat we moeten voldoen aan de Europese normen. Ook omdat we vaststellen dat de wegen steeds drukker worden. Het buitengebied willen we niet extra gaan belasten. Dit maakt de ruimtelijke opgave ingewikkeld. Ruimtelijk maatwerk is noodzakelijk.

GROEN MAAKT GEZOND

De aanleg van de Tweede Maasvlakte leidt ook tot een uitbreiding van natuur- en recreatiegebieden. Het groene, weidse karakter dat de regio ook heeft - en dat ik van mijn jeugd zo goed ken - gaan we versterken. Het Maasvlakte-groen vergelijk ik wel met de Brielse Maas, die bij de aanleg van Europoort is ontstaan. Van dit fantastische recreatiegebied plukken we nu nog volop de vruchten. Ik ben ervan overtuigd dat voldoende groene ruimte in hun eigen omgeving voor de gezondheid van burgers belangrijk is. Daarom moeten we naast het terugdringen van de milieubelasting van onder andere bedrijven en verkeer, in Zuid-Holland het groen behouden en de geplande uitbreiding van nieuw groen realiseren.

Erik van Heijningen, gedeputeerde provincie Zuid-Holland

ZWAVELUITSTOOT ENORM AFGENOMEN

Boven Rijnmond hangt in de jaren zeventig een ongezonde dikke smog. Deze 'Rijnmond smog' hangt nauw samen met de uitstoot van zwaveldioxide (SO₂). De belangrijkste veroorzaker blijkt de grote industrie te zijn. Door de modernisering van fabrieken neemt de uitstoot in de jaren zeventig al iets af. Om het leefklimaat verder te verbeteren, legt de overheid de industrie begin jaren tachtig strengere eisen op. Het resultaat is dat de SO₂-uitstoot van de industrie daalde van 150 kiloton in de jaren tachtig naar minder dan 40 kiloton in 2003. Dankzij inspanningen van de industrie zijn er in Rijnmond nu geen nadelige gezondheidseffecten van SO₂ meer.

Andere sectoren realiseren een veel minder spectaculaire afname. Om een voorbeeld te noemen: de uitstoot van de scheepvaart daalt van 7 tot 5 kiloton. Verhoudingsgewijs neemt dit aandeel toe.

“Dankzij inspanningen van de industrie zijn er in Rijnmond nu geen nadelige gezondheidseffecten van SO₂ meer”

NOG TEVEEL VOOR DE NATUUR

“De vermindering van de uitstoot van SO₂ door de raffinaderijen in Zuid-Holland is een prachtig resultaat van ons milieubeleid. Toch dragen de Zuid-Hollandse raffinaderijen nog steeds voor 31 procent bij aan de totale SO₂-uitstoot in Nederland. Ook is de uitstoot van SO₂ en van andere verzurende stoffen in Nederland nog steeds zo hoog dat de maximale kritische belasting van natuurgebieden ver wordt overschreden. Dit is een bedreiging voor waardevolle gebieden, zoals blauwgrasland en trilvenen.

De EU heeft besloten om de verzurende uitstoot te beperken. In de NEC-richtlijn (Nationale emissie plafonds) legt elk land zich vast op een maximale uitstoot van verzurende stoffen. Tussen 2000 en 2010 moet Nederland de SO₂-uitstoot met bijna de helft terugbrengen. Daarvoor moeten raffinaderijen per 2007 overstapt zijn van kolen op gas. Maar ook de andere SO₂-bronnen, moeten hun uitstoot sterk verlagen”.

ir. Huub Goumans, directeur Groen Water Milieu, provincie Zuid-Holland

ZWAVELVRIJ AARDGAS

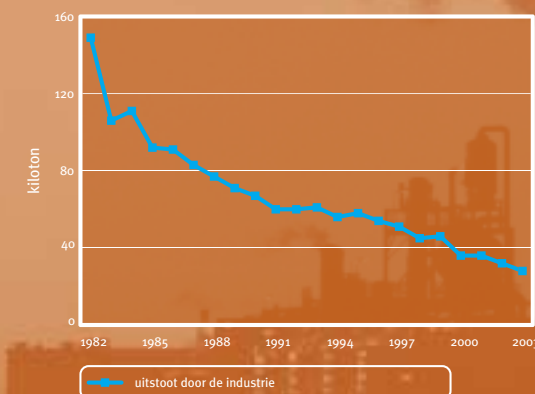
“In het streven naar verdere vermindering van de zwaveluitstoot is Shell van plan de zware zwavelhoudende stookolie die wordt gebruikt voor stoom- en energieopwekking te vervangen door zwavelvrij aardgas. Dit vergt een aanzienlijke investering.

Onze inzet is om hiermee de raffinaderijuitstoot van SO₂ van 25 kiloton in 1998 en 16 kiloton in 2000 terug te brengen tot minder dan 10 kiloton in 2007.

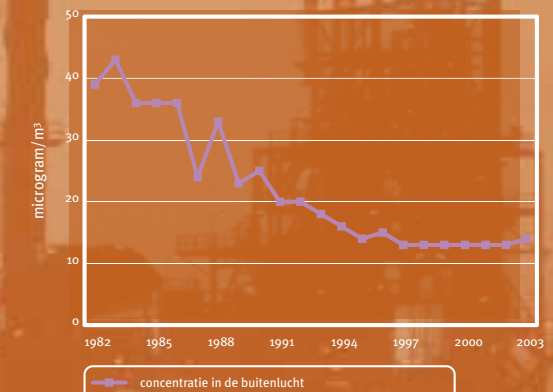
Overigens heeft een verdere vermindering van de SO₂-uitstoot door de raffinaderijen een gering effect op de lokale luchtkwaliteit omdat de SO₂-emissies in België en UK voor tweederde verantwoordelijk zijn voor de SO₂-belasting in Rijnmond”.

ir. Jan van Dijk, directeur Shell Pernis

UITSTOOT VAN ZWAVELDIOXIDE

ZWAVELDIOXIDE IN DE LUCHT

STIKSTOFDIOXIDE LOKAAL NOG EEN PROBLEEM

Stikstofdioxide (NO₂) vormt een probleem voor de gezondheid. Dit geldt vooral voor groepen die gevoeliger zijn. Denk dan aan kinderen, ouderen en mensen met luchtwegklachten. Hoewel de industrie de uitstoot van stikstofoxiden de afgelopen 30 jaar aanzienlijk heeft beperkt, merken we dit lokaal niet.

Dit komt omdat er een onderscheid is tussen de achtergrondconcentratie en het leefniveau. De uitstoot van de industrie is vooral belangrijk voor de hoogte van de achtergrondconcentraties. Op leefniveau draagt dit achtergrondniveau bij, maar zijn vooral de uitstoot van het wegverkeer en de scheepvaart bepalend. De hoeveelheid stikstofoxiden die het transport uitstoot, is al jaren min of meer gelijk.

De gemiddelde concentratie in Rijnmond ligt over het algemeen rond de grenswaarde voor 2010. Dit is de waarde die de Europese Unie wil halen. Bijvoorbeeld langs drukke wegen is de hoeveelheid stikstofdioxide vaak hoger. Gemeenten die verwachten dat ze in 2010 niet voldoen aan de grenswaarde hebben in een luchtkwaliteitplan aangegeven met welke maatregelen ze wel op tijd aan de normen kunnen voldoen.

“Hoewel de industrie de uitstoot van stikstofoxiden de afgelopen 30 jaar aanzienlijk heeft beperkt, merken we dit lokaal niet”

IEDEREEN Z'N STEENTJE

“Onder de vlag van ROM-Rijnmond hebben we het afgelopen jaar informatie vergaard over de kwaliteit van de lucht in Rijnmond. Om de regionale luchtkwaliteit daadwerkelijk te verbeteren, stellen we in overleg met alle overheden, maatschappelijke organisaties en het (haven)bedrijfsleven een zogenaamd Masterplan Luchtkwaliteit op.

Dit plan is niet alleen gericht op de industrie, de scheepvaart en het wegverkeer, maar ook op communicatie en gedragsverandering. Alle sectoren (wegverkeer, scheepvaart, industrie en consumenten) zullen een steentje moeten bijdragen, zodat - ondanks de toenemende economische activiteit en mobiliteit in de regio - het leefklimaat in Rijnmond verantwoord blijft”.

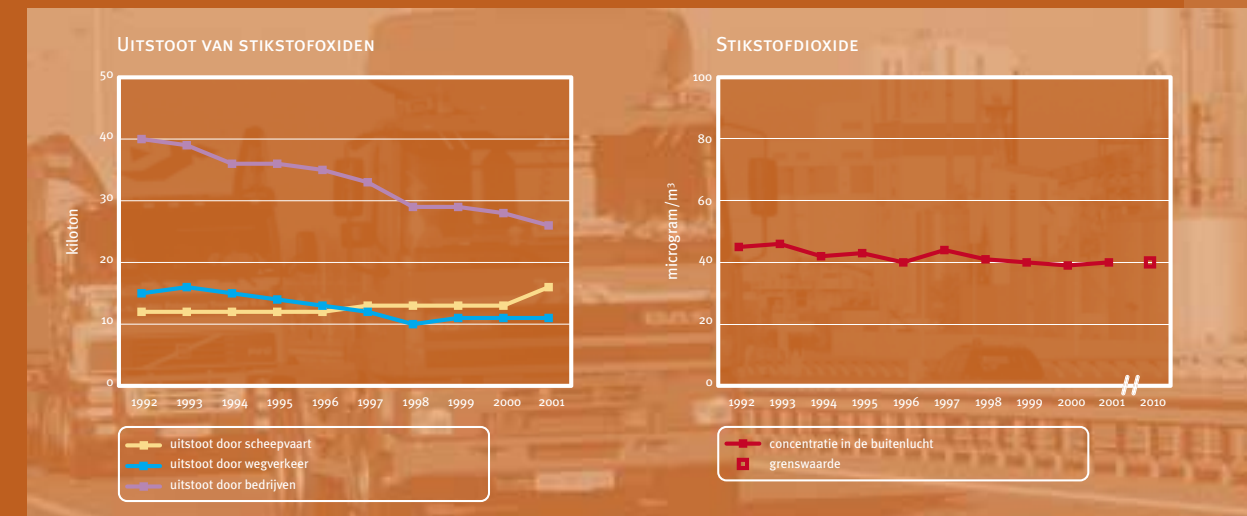
mr. Martin Hogeboom, secretaris ROM-Rijnmond

MAASVLAKTE 2

“De komst van Maasvlakte 2 zal leiden tot meer transport en dus meer NO₂-uitstoot. NO₂ is niet goed voor de gezondheid. Er is echter geen recht evenredig verband tussen de groei van het transport en de uitstoot van NO₂. Terwijl de economische activiteit, inclusief het transport, in Rijnmond de afgelopen jaren flink toenam, nam de NO₂ licht af.

Een gezonde economische ontwikkeling is nodig om verdergaande versterking van leefbaarheid en gezondheid in de regio te kunnen bereiken. Zonder Maasvlakte 2 is er geen groei. En zonder groei is er geen ruimte voor verbetering van het leefmilieu, inclusief vermindering van de uitstoot van NO₂”.

mr. Willem Scholten, algemeen directeur Havenbedrijf Rotterdam N.V.

LANDELIJKE AANPAK VAN FIJN STOF

Fijn stof is een verzamelnaam voor vele soorten kleine, zwevende deeltjes in de buitenlucht. Hieronder vallen roetdeeltjes van uitlaatgassen, maar ook natuurlijke stoffen, zoals bijvoorbeeld zeezout. De afgelopen tien jaar is steeds duidelijker geworden dat blootstelling aan kleine roetdeeltjes schadelijk is. Net als bij stikstofdioxide hindert fijn stof vooral gevoelige groepen, zoals kinderen, ouderen en mensen met luchtwegklachten.

De concentratie fijn stof in Rijnmond blijft al dertig jaar vrijwel gelijk. Gemiddeld schommelt de hoeveelheid fijn stof rond de grenswaarde. Plaatselijk, bijvoorbeeld langs drukke wegen, kunnen de concentraties hoger liggen. In het algemeen geldt: hoe meer fijn stof, hoe schadelijker voor de gezondheid.

Fijn stof kan ver van de bron terechtkomen. Meer dan 50 procent van het in Rijnmond aanwezige fijn stof is afkomstig van buiten de regio. Dit maakt dat de regio dit probleem niet alleen kan oplossen. Hier moet de rijksoverheid maatregelen treffen.

“De concentratie fijn stof in Rijnmond blijft al dertig jaar vrijwel gelijk”

IETS MINDER IS AL GEZONDHEIDSWINST

“Na inademing van fijn stof ontstaat er geen duidelijk herkenbaar ziektebeeld. Wél is in veel studies een associatie gevonden met luchtwegklachten, medicijngebruik en ziekenhuisopnames. Bovendien blijkt de relatie met de dagelijkse sterfte consistent te zijn. Waarbij ouderen met hart- en vaatziekten de meest kwetsbare groep lijken te zijn.

Welk deel van het fijn stof-mengsel verantwoordelijk is voor deze effecten, weten we nog niet. Er zijn aanwijzingen dat het vooral gaat om de kleinere deeltjes die ontstaan bij verbrandingsprocessen, zoals dieselaërosol. Het is aannemelijk dat zelfs een geringe vermindering in de concentratie fijn stof aanzienlijke gezondheidswinst oplevert. Naast bronbeleid (schoonere motoren) en verkeersbeleid (kilometerheffing, parkeerbeleid) moeten we voorkómen dat (kwetsbare) mensen gaan wonen in gebieden met slechte luchtkwaliteit”.

prof. dr. Marianne Donker, hoofd van dienst, GGD Rotterdam en omstreken

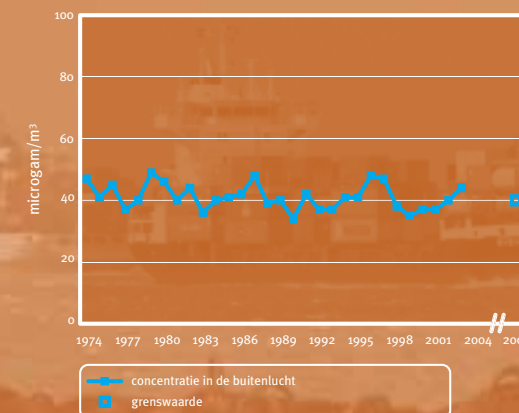
ZEESCHEPEN

“De situatie in Rijnmond is alarmerender dan rond andere grote steden omdat Rijnmond te maken heeft met de emissies van (zee)schepen. Ruwweg éénderde van de stofdeeltjes in Rotterdam is afkomstig van schepen. Andere steden kennen dat probleem niet.

Er zijn maatregelen genomen om de uitstoot te beperken. Het Europees Parlement stemde in 2003 unaniem in met een voorstel om het maximum zwavelgehalte van scheepsbrandstof terug te brengen van 3 naar 0,5 procent. Dat zorgt voor minder roetdeeltjes en een schonere lucht. Zeeschepen moeten met een ‘eco-silencer’ worden uitgerust. Deze wasinstallatie op de schoorsteen filtert 95 procent van de zwavel en de roetdeeltjes. Verder wordt voor auto’s een fijnstof-filter verplicht, waardoor de emissie per auto met 90 procent wordt teruggebracht”.

drs. Alexander de Roo, lid Europees Parlement voor GroenLinks en vice-voorzitter Commissie milieubeheer, volksgezondheid en consumentenbeleid Europees Parlement

FIJN STOF IN DE LUCHT

Vliegverkeer drukt stempel op geluidklachten

Van alle geluidklachten die bij de DCMR Meldkamer binnenkomen, gaan verreweg de meeste over vliegtuigen van en naar Rotterdam Airport. De geluidklachten over bijvoorbeeld de industrie en het weg- en railverkeer blijven al jaren vrijwel gelijk. Alleen horecalawaai neemt duidelijk toe.

Het aantal vliegtuigklachten heeft niet alleen te maken met de hoeveelheid vluchten, maar ook met de soorten en tijdstippen. Als vanaf 1995 het aantal vluchten met lawaaiige toestellen toeneemt, komen er meer klachten over vliegtuiglawaai. Nadat in 1997 is besloten lawaaiige toestellen voortaan te weren, neemt het aantal klachten duidelijk af. In 2001 noteert de Meldkamer weer meer klachten. Waarschijnlijk door een toename van het aantal nachtvluchten.

Vliegtuigbewegingen in de nacht zorgen voor de meeste hinder. In november 2001 wordt besloten om het luchtvaartverkeer tussen 23.00 uur en 7.00 uur ernstig in te perken. Toch gaat in 2003 nog altijd 10 procent van de klachten over het vliegverkeer tussen 23.00 en 24.00 uur.

“Van alle geluidklachten die bij de DCMR Meldkamer binnenkomen, gaan verreweg de meeste over vliegtuigen van en naar Rotterdam Airport”

KLACHTEN OOK ANALYSEREN

“Zorgvuldige registratie en monitoring van milieuklachten is onmisbaar. Maar een analyse van achterliggende gegevens is daarnaast wel op zijn plaats. Niet iedereen klaagt en niet over alles wordt in gelijke mate geklaagd. Met andere woorden, klachtencijfers kun je niet één op één omzetten in beleid.

Rotterdam Airport is in de regio onmiskenbaar een grote geluidhinderbron, die tot veel klachten leidt omdat er grote verschillen optreden in geluidniveaus en omdat mensen het gevoel hebben dat hier iets aan kan verbeteren. Ook andere geluidproblemen zijn relevant, de aandacht voor Rotterdam Airport is echter niet overdreven. Terecht is het beleid gericht op het uitfasen van lawaaitoestellen en het terugdringen van de (gezondheidsschadelijke) nachtvluchten”.

Arno Steekelenburg, stafmedewerker Zuid-Hollandse Milieufederatie

BETERE Vliegtuigen

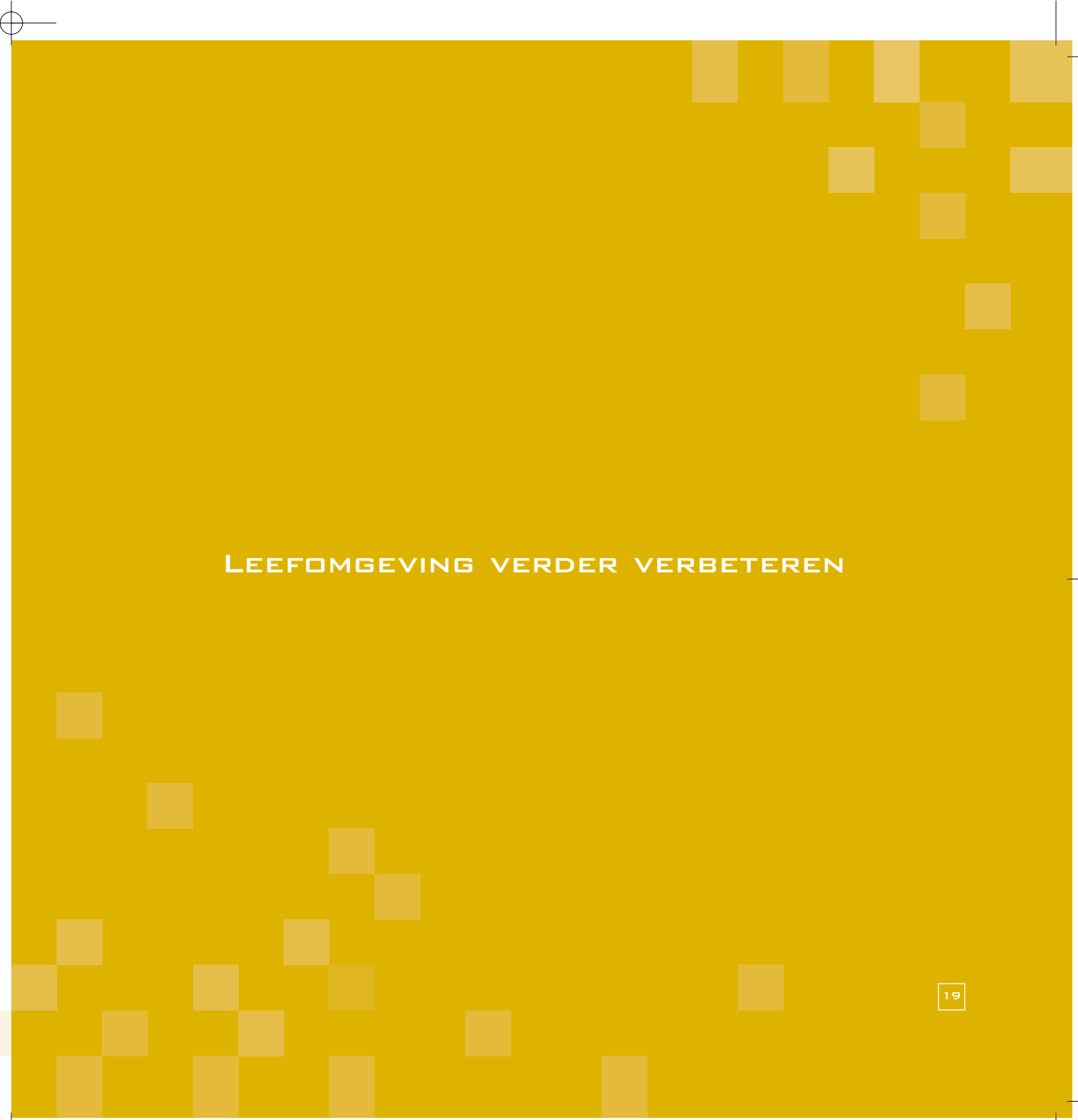
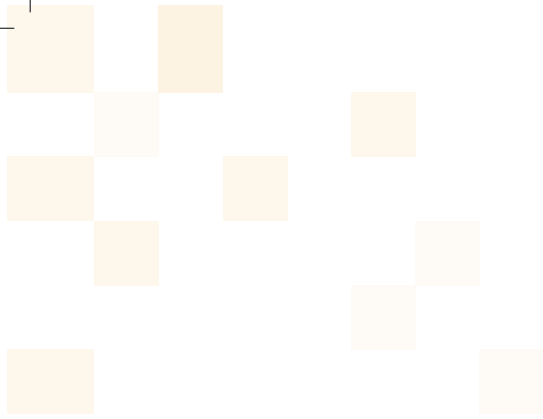
“Een klacht is niet vanzelfsprekend synoniem met de ondervonden hinder. Doelstelling van een luchthavenexploitant is niet primair het terugdringen van klachten, maar het waar mogelijk wegnemen van oorzaken van potentiële hinder. Ondanks consequent beleid op dit punt kan het aantal klachten toenemen door bijvoorbeeld de aanleg of uitbreiding van woonwijken in de directe nabijheid van een luchthaven. Zorgvuldig milieubeleid - denk daarbij aan toepassing van technische innovaties, zoals stille vliegtuigmotoren, en procedureverbeteringen - wordt dan ‘dweilen met de kraan open’.

De toekomst zal leren dat het er niet zo zeer toedoet op welk tijdstip en hoe vaak wordt gevlogen, maar met welke vliegtuigtypen dat gebeurt. Ook bij een verdubbeling van het aantal vliegtuigbewegingen zal een gelijktijdige afname van ervaren hinder realistisch zijn”.

mr. Ronald Wondolleck, directeur Rotterdam Airport B.V.

GELUIDHINDER

LEEFOMGEVING VERDER VERBETEREN

“DIFFUSE BRONNEN ZIJN HET GROTE PROBLEEM”

Als ik terugdenk aan de zwarte stinkende, zuurstofloze sloten van Schiebroek in de jaren zeventig, dan realiseer ik me weer dat de milieukwaliteit duidelijk is verbeterd. De MSR-rapporten tonen dat ook. De afgelopen dertig jaar hebben we de basis voor de verbetering gelegd. Maar we zijn er nog niet. Het verbeteren van water, bodem en natuur zijn langetermijnprocessen. Voor water geldt dat we weten wat er moet gebeuren, alleen weten we nog niet hoe we het voor elkaar moeten krijgen. Voor bodem en natuur lijken financiën het grote knelpunt.

Op watergebied hebben we de afgelopen jaren de grote lozingen, de puntbronnen (industrieën en riolering), goed aangepakt. Toch krijgen we het water nog niet schoon genoeg. Diffuse bronnen, die veel moeilijker zijn om aan te pakken, zijn het grote probleem. Diffuse bronnen zijn wel te vergelijken met een vergiet. Hierdoor zijn de kosten en inspanningen verhoudingsgewijs hoog. Het is de bekende 80/20-regel.

HARDE EISEN

Om de inspanningen betaalbaar te houden, is het belangrijk alert te zijn op het rendement. Het afgraven van de bodem, zoals dat bij Lekkerkerk is gedaan, zou nu niet meer gebeuren. De bodem van de Coolsingel hoeft niet zo schoon te zijn dat je er sla kan kweken. Ook op watergebied gaan we de normen meer differentiëren. Per watertype stellen we de gewenste kwaliteit vast.

Deze aanpak is in de lijn van de EU Kaderrichtlijn Water, die een grote verandering betekent. Tot nu toe werden de eisen in Nederland omschreven als een inspanningsverplichting. Dit verandert in een resultaatverplichting. Als we daar niet aan voldoen, wordt er een boete opgelegd. Nederland kan alleen aan deze Europese richtlijn voldoen als de diffuse lozingen van koper en zink (gebouwen) en nutriënten zoals fosfor en stikstof (landbouw) fors gaan verminderen. Dat is geen gemakkelijke klus, je kunt niet snel alle koperen waterleidingen vervangen en de landbouw wil ook economisch haalbaar blijven.

CULTUUROMSLAG

Het verbeteren van de waterkwaliteit kost net als een cultuuromslag veel tijd. Het gaat hier om processen van tientallen jaren. De resultaten zijn niet gelijk te zien, maar kosten wel geld. Belangrijke voorwaarde is bijvoorbeeld de, ook weer kostbare, vernieuwing van het rioolstelsel. Bij het maken van plannen moet meer rekening gehouden worden met de effecten op de waterhuishouding. Dankzij de invoering van een watertoets bij ruimtelijke plannen, gebeurt dit tegenwoordig. Zo voorkomen we nieuwe knelpunten. Kwaliteit en kwantiteit worden ook aan elkaar gekoppeld.

Essentieel is dat er tussen de beleidsvelden meer onderlinge relaties worden gelegd. Zolang er nog zink en koper wordt gebruikt, vinden we deze stoffen terug in ons water. Net zoals PAK's van uitlaten in onze wateren terecht komen. Daarnaast moeten organisaties samenwerken, omdat water nu eenmaal stroomt.

BERGSE Plassen

In de Bergse Plassen hebben we laten zien dat we samen de kwaliteit kunnen verbeteren. De plassen zijn gebaggerd, het zink en fosfaat is eruit gehaald. Het water is nu weer helder. Met een goed visstandbeheer en natuurvriendelijke oevers kunnen we ervoor zorgen dat de waterkwaliteit ook goed blijft.

drs. Nico de Rooij, dagelijks bestuurder Hoogheemraadschap van Schieland

BODEMSANERING: KAN HET EFFICIËNTER?

Bedrijvigheid heeft vrij letterlijk z'n sporen in de bodem achtergelaten. Denk bijvoorbeeld aan de gifvaten in Lekkerkerk, maar ook aan de bodem bij tankstations en gasfabrieken. Van 82 voormalige tankstations in de regio zijn er al 77 locaties gesaneerd. De sanering van de terreinen rond oude gasfabrieken verloopt minder voorspoedig. Op de saneringslijst staan 39 gasfabrieksterreinen. Hiervan moeten nog 16 worden schoongemaakt.

Tot de jaren negentig werd multifunctioneel gesaneerd: de grond werd afgegraven en vernieuwd. Dit was duur en de opslagcapaciteit van vervuilde grond was een belangrijk knelpunt. Nu wordt er bij het saneren rekening gehouden met het gebruiksdoel. Functioneel saneren is veel efficiënter. Toch zorgen nog steeds de hoge kosten voor stagnatie. Woningbouw en herinrichting zijn vaak een breekijzer. Er is dan een economisch belang en een grondeigenaar die bereid is om een deel van de kosten voor zijn rekening te nemen.

Tussen 1996 en 2001 is de bodem van diverse woonwijken succesvol gesaneerd. Omvangrijke projecten waren de Noord Nieuwlandsepolder-Zuid (400 woningen) in Maassluis en het gasfabriekterrein in Kralingen (800 woningen).

“Functioneel saneren is veel efficiënter.

Toch zorgen nog steeds de hoge kosten voor stagnatie”

IN PRINCIPE BETAALT DE VERVUILER

“Als de vervuiler bekend en nog aanspreekbaar is, is die in principe verantwoordelijk voor de sanering van bijvoorbeeld het terrein behorend bij zijn bedrijf. Moeilijker is het als de vervuiler wel bekend is, maar niet meer aanspreekbaar. Als er sprake is van een acuut gevaar voor het milieu of de volksgezondheid dan moet de overheid optreden en de verantwoordelijkheid op zich nemen.

Als die urgentie er niet is, moet via een prioriteitsstelling worden beoordeeld of de sanering aan de beurt is. Dit vanwege de beperkte hoeveelheid overheidsmiddelen. Als een externe partij geld steekt in het schoonmaken, dan betaalt die partij daardoor vaak minder voor de grond. Zo draagt indirect de desbetreffende gemeente weer bij”.

*drs. Leni van Rijn-Vellekoop,
voorzitter Provinciale Commissie Milieu en Water*

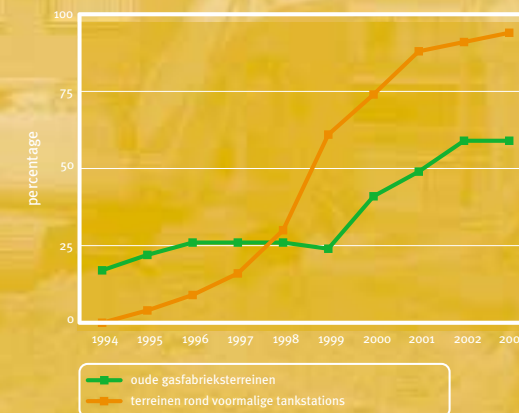
TWEE VLIËGEN IN ÉÉN KLAP

“Toen wij in 1976 in de Wagnerstraat in Maassluis kwamen wonen, was ons niets bekend van een vervuiling. Het verhaal ging dat de bodem bij ons schoon was. In 1985 kwamen wij erachter dat de grond opgespoten was met vervuild slib. We hebben toen met de bewoners een team samengesteld. Samen zijn we dit probleem gaan aanpakken.

De sanering is goed aangepakt. Het saneringsteam was vakbekwaam, bereidwillig en stond altijd klaar. Natuurlijk is er her en der wel wat fout gegaan, maar als ik het in de buurt beluister dan is iedereen er content over. Groot voordeel voor ons bewoners is dat er gelijk een drainagesysteem is aangelegd. We hebben hierdoor veel minder last van water onder de woningen. Twee vliegen in één klap dus”.

Karel Bruinings, bewoner Noord-Nieuwlandsepolder-Zuid

AFGERONDE BODEMSANERINGEN

HELDER WATER

Als zich in de singels, plassen en sloten weer de planten- en diersoorten bevinden die van nature in deze binnenwateren horen, dan is de kwaliteit zoals het hoort: biologisch gezond. Biologisch gezond water is helder, stinkt niet en er is geen overmatige kroos- en algengroei. In 2015 moeten alle binnenwateren dit kwaliteitsniveau hebben.

Soms lijkt het of het doel dichterbij komt, maar de verbetering is nog niet constant. De waterkwaliteit fluctueert ook door natuurlijke schommelingen, zoals regenval of juist een heel droge zomer. Hooguit vijftigprocent van de binnenwateren was de afgelopen tien jaar biologisch gezond.

Deskundigen hebben geconcludeerd dat deze algemene doelstellingen niet te realiseren zijn. In plaats hiervan heeft de Europese Unie nu per watertype kwaliteitsniveaus vastgesteld. Het einddoel blijft overeind. In 2015 moeten alle binnenwateren biologisch gezond zijn.

“Hooguit vijftig procent van de binnenwateren was de afgelopen tien jaar biologisch gezond”

WATERTOETS

“Het meenemen van waterkwesties in het ontwerpstadium van ruimtelijke plannen biedt de meeste (speel)ruimte om water goed in te passen. Hierdoor ontstaat perspectief voor de nodige ontvlechting van de schoonwater- en de afvalwaterstromen. Dit zorgt voor een vermindering van afvalwaterlozingen via riooloverstorten.

Vroeg in het ontwerp kan bovendien een structuurverbetering van watersystemen worden bereikt. De kwaliteitsverbetering die dit oplevert, kan bijdragen aan een toename van de belevings- en natuurwaarde. Bovendien kunnen gebruiksfuncties, zoals vissen, varen en drijvende horeca, worden geoptimaliseerd.

In theorie biedt de watertoets voldoende mogelijkheden. Het is nu de uitdaging om deze kansen voor water ook in de praktijk aan te grijpen. Intensieve samenwerking en integraal denken moet hierbij voor alle betrokken partijen binnen en buiten de gemeente voorop staan”.

drs. ing. Vincent Roozen, directeur Divisie Stedelijke Ontwikkeling, dienst Stedebouw en Volkshuisvesting

24

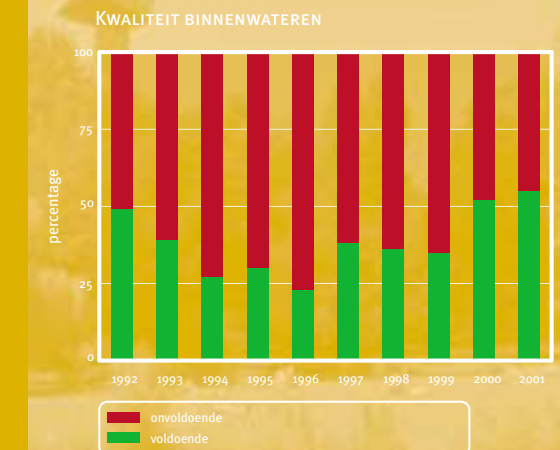
KADERRICHTLIJN WATER

“Ik denk dat de Kaderrichtlijn Water een impuls zal vormen voor het verder verbeteren van de waterkwaliteit - waaronder ook de ecologische kwaliteit - in de stadsregio Rotterdam. In de systematiek van de Kaderrichtlijn Water worden doelen en maatregelen vastgelegd in een zogenoemd stroomgebiedbeheersplan, dat in 2009 moet worden vastgesteld. In 2015 moet het watersysteem op orde zijn.

De Kaderrichtlijn Water confronteert ons met het dilemma van haalbaarheid en idealen. Nieuw is dat wordt uitgegaan van resultaatverplichtingen. Voorkomen moet worden dat de overheid zonder ambitie inzet op doelen die gemakkelijk te realiseren zijn.

Voor het doorzetten van de positieve trend die in de grafiek te zien is, is meer nodig. Schoon en gezond functionerend water vraagt om scherpere keuzes”.

ir. Jan Jaap de Graeff, algemeen directeur Vereniging Natuurmonumenten

25

MINDER LOZINGEN, NOG NIET DE KWALITEIT

De grote bedrijven in het Rijnmondgebied lozen nog maar weinig zware metalen in de rijkswateren. Tussen 1987 en 2002 heeft de industrie de lozingen van zware metalen met een factor 20 teruggebracht. Ondanks dit succes is het kwaliteitsdoel nog niet in zicht. Zoals het er nu naar uitziet, heeft het water van de Maas, Nieuwe Waterweg en Haringvliet voorlopig niet de kwaliteit die afgesproken is. Een oorzaak is bijvoorbeeld dat bij de lozingen van bedrijven die stroomopwaarts zitten, nog altijd zware metalen vrijkomen. Een deel hiervan komt terecht in Rijnmond. Het einde van rivieren fungeert nu eenmaal als afvoerputje. Met baggeren wordt vervuild slib weggehaald. Maar tegelijk komt er uit de ondergrond ook telkens weer vervuild slib van vroeger vrij.

Om in 2010 ook het gewenste waterkwaliteitsdoel te halen, moet er nog meer gebeuren. Het belangrijkste is dat er geen zware metalen meer worden geloosd. Hiervoor moeten ook de diffuse bronnen worden aangepakt. Dit is echter een stuk ingewikkelder dan het verminderen van de grote lozingen.

“Ondanks dit succes is het kwaliteitsdoel nog niet in zicht”

750 VERGUNNINGEN

“Op basis van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) stelt Rijkswaterstaat eisen aan vergunningen van lozingen van bedrijven, rioolwaterzuiveringsinstallaties en riooloverstorten. In de regio Rotterdam gaat het om 750 vergunningen en het toezicht op de naleving daarvan. Dit heeft de afgelopen jaren geleid tot een kwaliteitsverbetering van het water en de waterbodems. Stap voor stap past Rijkswaterstaat strengere richtlijnen bij vergunningverlening toe en zorgt zo voor een verdere verbetering.

Ook de aanpak van diffuse emissies heeft onze aandacht. Denk dan aan bestrijdingsmiddelen, zware metalen uit bouwmaterialen, PAK's en minerale olie door afspoeling vanuit verharde oppervlakken. Dit is tevens van belang om uitvoering te geven aan de Europese Kaderrichtlijn Water die harde resultaatsverplichtingen voor 2015 bevat”.

drs. Fred Heuer, hoofdingenieur directeur Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland

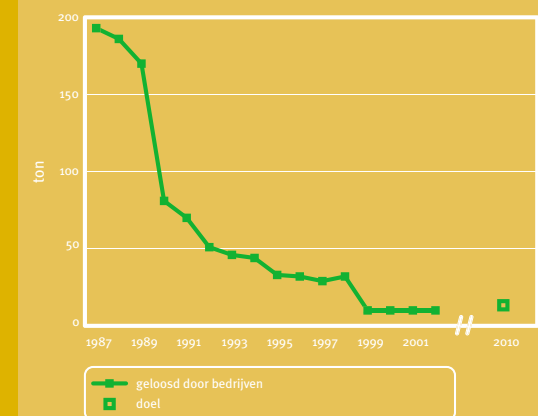
DIFFUSE BRONNEN

“De gehalten aan zware metalen in de binnenwateren zijn sterk afgenomen. Anno 2002 voldeden nagenoeg alle bemonsterde wateren aan de normen voor cadmium, chroom, kwik en lood. Voor koper geldt dit voor 60 procent en voor nikkel en zink voor 80 procent. De puntlozingen van industrieën zijn minimaal. Dit is het resultaat van de aanpak die vanaf circa 1981 voor de milieuvreemde stoffen heeft gegolden.

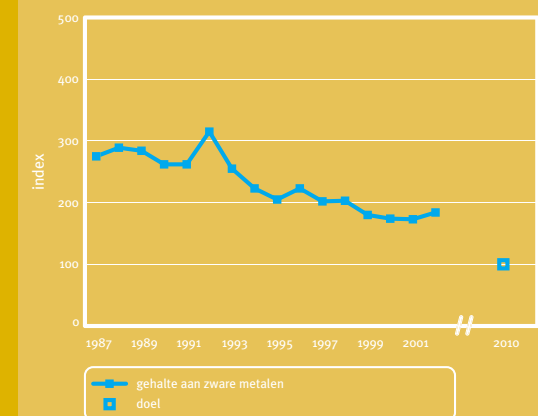
Blijft het probleem van de diffuse bronnen. Dit vergt een gezamenlijke aanpak van de vele actoren: overheden, bedrijven, particulieren et cetera. De aanpak van de bestrijding van diffuse bronnen zal binnen het Waterschap Hollandse Delta en in samenwerking worden voortgezet”.

ir. Arie van der Vlies, waarnemend directeur Zuiveringschap Hollandse Eilanden en Waarden

LOZING VAN ZWARE METALEN IN RIJKSWATEREN

AANWEZIGE ZWARE METALEN IN RIJKSWATEREN

UITBREIDING NATUUR GAAT ZEER LANGZAAM

Nederland werkt aan een ecologische hoofdstructuur. De afspraak is dat Rijk en provincie de natuurgebieden veilig stellen, het aantal natuurgebieden uitbreiden en dat ze aan elkaar worden geregen. Belemmeringen die het verplaatsen van dieren tussen de natuurgebieden in de weg staan, moeten worden opgeheven.

In 1993 is vastgesteld dat de regio Rijnmond 73 'faunaknelpunten' telt. Toen is besloten om dit aantal in 2010 met 40 procent te verminderen. Einddoel is hooguit 7 faunaknelpunten in 2010. Het aantal faunaknelpunten is de afgelopen tien jaar met 17 procent afgenomen. In dit tempo haalt de regio het doel van 2010 niet.

Ook zit er weinig schot in de uitbreiding van de groengebieden. Op papier komt er 1750 hectare extra groen in de regio. Tot nu toe is slechts 25 hectare hiervan gerealiseerd. In juni 2003 is afgesproken dat de komende tijd prioriteit wordt gegeven aan de uitvoering van vier groengebieden: Landtong Rozenburg, Oranjevliet, Spijkenisse Zuid-Oost en Barendrecht-Zuid.

“In dit tempo haalt de regio het doel van 2010 niet”

BUNDELING VAN LOSSE PROJECTEN

“Dat groenprojecten moeizaam van de grond komen blijkt een algemeen voorkomend probleem te zijn. De oorzaken zullen moeten worden weggenomen. Daarom stelt de stadsregio nu een uitvoeringsprogramma van het nieuwe Regionaal Groen-blauwstructuurplan op met heldere afspraken over verantwoordelijkheidsverdeling, een efficiëntere overlegstructuur, verbetering van de uitvoeringsorganisatie en harde financieringsafspraken. Ook zullen prioriteiten moeten worden gesteld aan projecten.

Momenteel liggen er te veel losse plannen, waardoor de aandacht en inzet te veel versnipperd. In de nieuwe opzet wordt ook een bundeling van projecten voorgesteld, vooral in de drie zogenaamde regioparken Midden-Delfland, Rottemeren en IJsselmonde. Daardoor kunnen financiële middelen en menskracht efficiënter worden ingezet”.

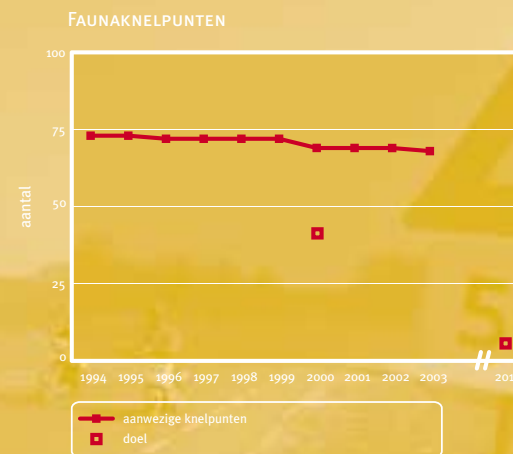
Ankie Aeyelts Averink-Winsemius, portefeuillehouder groen, stadsregio Rotterdam

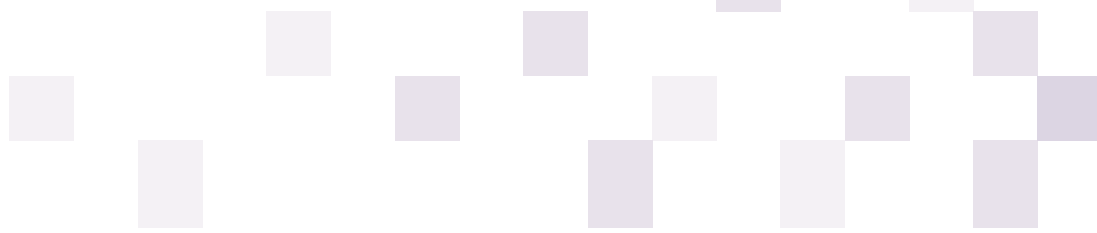
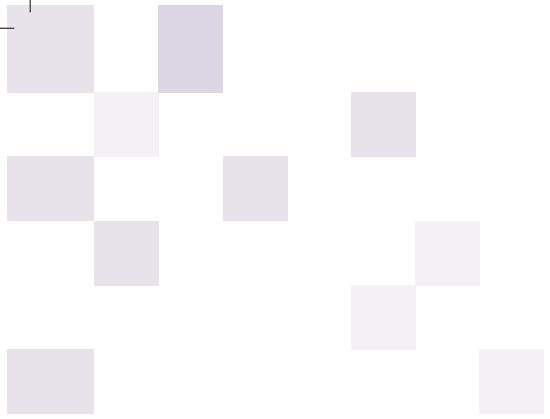
GROENREGISSEURS

“Plant, dier én mens profiteren van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Onderzoek wijst uit dat het aantal gezondheidsklachten daalt met meer groen in de woonomgeving. Terwijl de provincie elders 40 procent van de EHS heeft verworven, blijft Rijnmond achter met 1 procent. De relatief hoge dichtheid aan bestuurslagen en overlegorganen in Rijnmond leidt tot veel praten en elkaar aankijken. Het vlottrekken van de groenopgave vergt een impuls in de bestuurlijke slagkracht.

Samen met Natuurmonumenten en de ANWB pleiten wij voor de uitvoering van enkele robuuste en aansprekende projecten. Planologische verankering en het aanwijzen van provincie en stadsregio als verantwoordelijke groenregisseurs zijn daarbij voorwaarden”.

ir. Gerard van den Berg, directeur Zuid-Hollands Landschap

INVESTEREN IN DUURZAAMHEID

“DUURZAAMHEID IN BALANS”

Economische groei en een verbetering van milieu en leefomgeving zijn beide noodzakelijk om de regio Rijnmond te laten floreren. Het is belangrijk dit zo kostenefficiënt mogelijk, met de blik op de lange termijn, in samenwerking met de markt, te realiseren. Die balans noem ik duurzaamheid. Dat vergt een permanente afweging van belangen.

De afgelopen tien jaar heeft Rijnmond getoond dat het mogelijk is om economische groei te realiseren en de milieudruk af te laten nemen. In de chemiesector, bij de op- en overslagbedrijven en bij een aantal raffinaderijen is de milieubelasting gedaald bij gelijke of zelfs stijgende productie. Maar daarmee zijn we er nog niet. Ook bij elektriciteitscentrales willen we een ont koppeling realiseren.

ENERGIE

Energie is belangrijk voor de regio. Windenergie kan een bijdrage leveren. Net als zonne-energie. Maar in verband met de groeiende energiebehoefte, moeten we ook verder kijken. In Japan wordt bijvoorbeeld al decennia gebruik gemaakt van vloeibaar aardgas (LNG). Met het oog op de toekomst moet de regio ook beschikken over een LNG-terminal. Een andere ontwikkeling is de koppeling van het Nederlands energienet aan het Britse energienet. Door het tijdsverschil met Engeland vallen de pieken in energiegebruik net langs elkaar. Hierdoor kan de energie van een gezamenlijk net efficiënter worden benut. Dit is slechts één van de voorbeelden dat met het goed managen nog meer winst te boeken valt. In ROM-Rijnmond hebben we de energiedoelen afgesproken: een schoon fossiele energiehuishouding in de regio Rijnmond in 2020. Dit lukt uiteraard alleen als overheden en bedrijfsleven hierover afspraken met elkaar maken. Belangenverschillen belemmeren tot nu toe om ideeën om te zetten in concrete projecten. Maar als Rijnmond ook in de toekomst op het gebied van raffinage, energie en kunststoffen een prominente positie wil innemen, mogen deze belangenverschillen niet tot inactiviteit leiden. Waar mogelijk neem ik het voortouw om de partijen bij elkaar te krijgen en om het onderlinge vertrouwen te versterken. Een concreet voorbeeld is de benutting van industriële warmte. De industrie laat warmte weglopen, waarmee woningen kunnen worden verwarmd. Wij hebben de industrie, woningcorporaties en energiebedrijven bij elkaar gebracht. Momenteel wordt uitgezocht of dit idee ook gerealiseerd kan worden.

CO₂

Wereldwijd is de reductie van CO₂ van groot belang. Met de CO₂-emissiehandel, introduceert de rijksoverheid een nieuw instrument waarmee de grote industrie de emissies kan reduceren. Op zich is dit goed marktgericht gedacht, want dit maakt het mogelijk de meest kosteneffectieve oplossingen toe te passen. Het voorgestelde systeem van emissiehandel heeft echter nog wel een nadeel. Het is gebaseerd op de uitstoot. Terwijl ook de aanwending van restwarmte beloond zou moeten worden.

Een kosteneffectieve aanpak is prima maar mag er niet toe leiden dat bedrijven ouderwetse niet efficiënte installaties gaan bouwen en kansen voor innovatie onbenut laten. Dit nadeel kan worden omgebogen door de rechten niet te koppelen aan de uitstoot maar aan de energiebalans.

INNOVATIEF

Om in de toekomst in alle sectoren blijvende ont koppeling mogelijk te maken, moeten we als regio hard inzetten op innovaties. Onder andere door in ROM-Rijnmond samen te werken met kennisinstellingen als de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Technische Universiteit Delft creëren wij een klimaat waarin kansen ook daadwerkelijk worden benut. Rijnmond heeft één van de grootste industriële complexen van de wereld. Dit betekent dat we ook groot moet durven denken om de economische en milieudoelen naast elkaar te realiseren.

Wim van Sluis RA, wethouder Haven, Economie en Milieu en voorzitter van ROM-Rijnmond

CO₂-UITSTOOT NEEMT NOG TOE

Gaat Nederland de Kyoto-doelstelling halen? Tijdens de milieuconferentie in Kyoto heeft Nederland afgesproken om de uitstoot van kooldioxide (CO₂) te verminderen met 6 procent. Dit doel moet in 2012 zijn bereikt. Als berekeningsjaar is uitgegaan van 1990. Belangrijkste veroorzakers van CO₂ zijn bedrijven. Daarna komt het wegverkeer, consumenten, de scheepvaart en tot slot de landbouw.

Rijnmond is verantwoordelijk voor zo'n 20 procent van de landelijke CO₂-uitstoot. Met het idee dat Rijnmond gelijk moet bijdragen, heeft MSR de Kyoto-doelstelling voor Rijnmond berekend. Uit de monitoringgegevens blijkt dat de CO₂-uitstoot lokaal niet afneemt, maar zelfs licht is gestegen. Om de Kyoto-doelstelling te halen, moet er in Rijnmond veel gebeuren.

“Om de Kyoto-doelstelling te halen, moet er in Rijnmond veel gebeuren”

MINDER MEER

“Emissiehandel is een goed instrument om de CO₂-emissie te verminderen. De effecten van de emissiehandel op de schaal van Rijnmond bekijken, is een contradictio in terminis. Het gaat hier juist om een Europese schaal. De energievoorziening van Rijnmond is al op een hoog niveau. Daardoor heeft het sluiten van bijvoorbeeld een oude kolencentrale in Hongarije meer effect, dan een kostbare technische ingreep bij een installatie in Rijnmond. Dit betekent overigens niet dat er in Rijnmond niet meer wordt geïnvesteerd. Al is het maar omdat de energievraag nog steeds toeneemt.

Voorbeelden zijn de nieuwe warmtekrachtcentrale van Lyondell, de benutting van biomassa en het verhogen van het energierendement van de kolencentrale. Daarmee wordt de CO₂-uitstoot in Rijnmond niet minder, maar wel minder meer”.

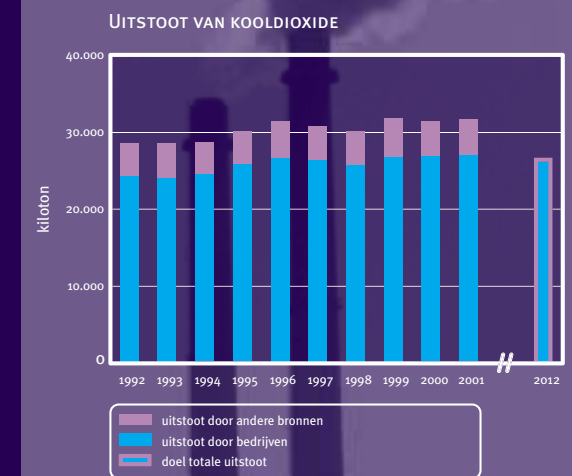
ir. Jannes Verwer, voorzitter Landelijk Overleg Verhandelbare Emissierechten

NIEUWE INVESTERINGSGOLF

“Kyoto is niet het einde maar het begin, de basis van kansen die liggen in de huidige kennis en bedrijfsstructuur. Uitgangspunt van de duurzame alternatieven is een strategische visie gericht op continuïteit van bedrijfsvoering en samenleving. Bovendien biedt de komende investeringsgolf van rond 2015-2025 kansen voor nieuwe processen en technieken die nu nog op de tekentafel liggen en die de komende tien jaar moeten worden ontwikkeld. Zoals schoon fossiel, groene grondstof, ketensluiting en functiegerichte procesvernieuwing.

Op korte termijn gaat het om optimaliseren en verbeteren van het bestaande. Met name om warmte-efficiency, waterhuishouding en reststoffenhuishouding. Bedrijven in Rijnmond hebben in de afgelopen decaden enorme prestaties geleverd. Die lijn kan voor CO₂ worden doorgezet als de overheid in samenwerking met bedrijfsleven en kennisinstellingen ‘helpt’ om enkele barrières op te heffen”.

prof. dr. ir. Leo Jansen, voorzitter Platform Duurzame Ontwikkeling, TU Delft

OVERSTAP OP DUURZAME ENERGIE

Gebruikers van elektriciteit hebben sinds 1997 de mogelijkheid om op groene energie over te schakelen. Tot en met 2000 deed minder dan 1 procent van de huishoudens dit. Prijsverlagingen als gevolg van subsidies in combinatie met groots opgezette campagnes van energiebedrijven brachten hier verandering in. In 2003 draait 25 procent van de huishoudens op groene stroom. Gemeenten geven wat dit betreft het goede voorbeeld. Inmiddels maakt zo'n 60 procent van de regiogemeenten gebruik van groene stroom voor de eigen bedrijfsvoering.

Bedrijven verbruiken de meeste energie. Hier is dus veel winst te behalen. Acht bedrijven in het havengebied bouwden de afgelopen jaren warmtekrachtcentrales met een totaal vermogen van 1452 megawatt. Dit is fors meer dan het vermogen van de Maasvlaktecentrale. Deze centrales combineren de productie van energie en warmte. De opgewekte elektriciteit leveren ze aan het elektriciteitsnet. De warmte benutten de omliggende industriële bedrijven in hun productieprocessen. De milieuwinst is een besparing op het gebruik van fossiele brandstoffen en daarmee een beperking van de CO₂-uitstoot.

“Inmiddels maakt zo'n 60 procent van de regiogemeenten gebruik van groene stroom voor de eigen bedrijfsvoering”

KAN HET NOG EFFICIËNTER?

“Een standaard kolencentrale haalt een rendement van 35 procent. Een standaard warmtekrachtcentrale heeft een rendement van 50 procent. De nieuwe warmtekrachtcentrale die zomer 2004 op het voormalige Nerefcoterrein gaat draaien, bevindt zich vlak bij energiegebruiker Shell en deze kan hierdoor ook de stoom benutten. Het rendement van 64 procent kan met meer techniek zelfs stijgen tot 78 procent. De resterende laagwaardige warmte wordt ook nuttig toegepast, namelijk als voedingswater voor de ketel.

In principe zou de restwarmte (70-80 graden) goed toe te passen zijn voor stadsverwarming in bijvoorbeeld Hoogvliet. De extra investering die dit vraagt, heeft een terugverdientijd van rond 20 à 25 jaar. Dit is waarschijnlijk alleen in publiek-private samenwerking te realiseren. De kunst zou wellicht afgekeken kunnen worden van de ROCA-centrale, die CO₂ levert aan tuinders”.

ir. Dick Amesz, directeur Rijnmond Energie

36

SUBSIDIE BLIJFT NOODZAKELIJK

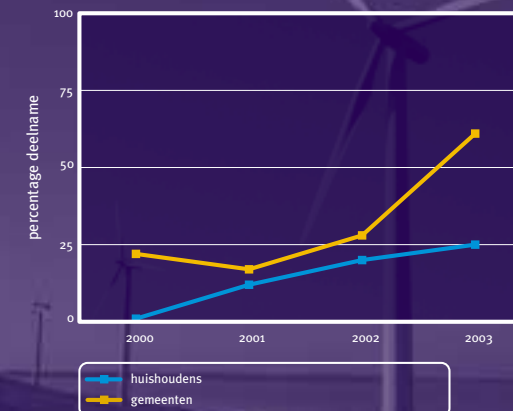
“Per 1 juli 2004 is de elektriciteitsmarkt volledig geliberaliseerd. Het is niet goed mogelijk dat de overheid de energiebedrijven voorschrijft om een bepaalde hoeveelheid groene stroom te verkopen. Immers de klanten bepalen van welke soort stroom gebruik gemaakt wordt. Daar groene stroom duurder is dan grijze stroom, moet de overheid andere middelen benutten. Zij kan de energiebedrijven voorschrijven dat ze aan klanten voorlichting geven over duurzaam en doelmatig energieverbruik. Ook kan ze subsidies verstrekken.

De directe subsidiëring van groene stroom, door middel van een gedeeltelijke vrijstelling van energiebelasting, wordt afgeschaft. Die is vervangen door een investeringssubsidie, de MEP-regeling. Het is verstandig als de overheid deze subsidie in stand houdt totdat groene stroom niet duurder meer is dan grijze stroom”.

dr. ir. Wim Naeije, oud-voorzitter Raad van Bestuur ENECO

37

AFNAME GROENE STROOM

37

AFVALSCHEIDING HUISHOUDENS STAGNEERT

Het liefst gebruiken we producten en materialen die huishoudens weggooien nog een keer. Zo wordt voorkomen dat de hoeveelheid afval die verwerkt moet worden, toeneemt. Bovendien bespaart het grondstoffen. Hergebruik van afval begint met scheiden. Daarom zamelen afvalinzamelaars sinds eind jaren tachtig groente-, fruit- en tuinafval (GFT), papier en glas apart in. Voor iedere afvalstroom is er een doelstelling. In gemeenten met een landelijk karakter is de doelstelling hoger dan in de stedelijke gebieden.

Tot 1996 neemt de hoeveelheid GFT die in Rijnmond wordt opgehaald toe. Sindsdien is er weinig verandering: bijna 80 procent van het GFT-doel voor 2006 is bereikt. De inzameling van glas blijft in Rijnmond steken op 68 procent en die van papier op 55 procent van de doelstelling. Op deze manier haalt Rijnmond de doelstellingen voor afvalscheiding niet.

“Op deze manier haalt Rijnmond de doelstellingen voor afvalscheiding niet”

DE KOST GAAT VOOR DE BAAT UIT

“De gestelde doelen zijn behoorlijk ambitieus, maar realistisch. Het is echter een gegeven dat in een stagnerende economie er minder financiële middelen zijn. Net als een verminderde interesse voor het milieu. Durf bij de gemeenten om te investeren in scheidingsdoelstellingen is wel een randvoorwaarde.

Investeren in mens en materieel verdient zich op termijn terug. Een betere afvalscheiding leidt tot lagere verwerkingskosten. Gecombineerd met een voor de burgers zichtbare verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte geldt ook hier het gezegde: ‘de kost gaat voor de baat uit’.

Ik pleit voor goed bereikbare en klantgerichte milieudepots waar voldoende scheidingsmogelijkheden zijn en een verdere ondergrondse containerisering van de verzamelcontainers voor restafval én voor monostromen”.

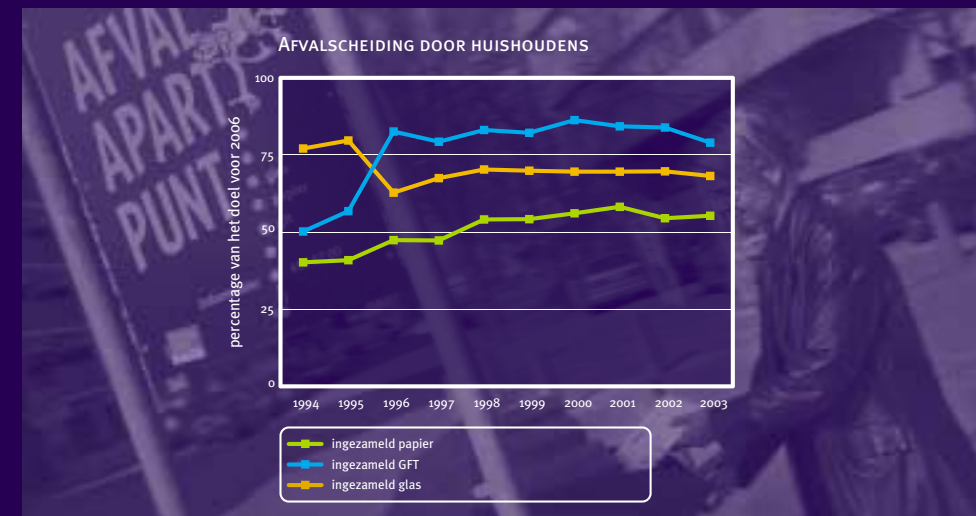
ir. Daan den Ouden, algemeen directeur AVR-bedrijven

GROOTSCHALIGE CAMPAGNE

“Rotterdam heeft het landelijk afvalbeleid vertaald in Rotterdamse doelstellingen. In 2006 dienen we 44 procent van het huishoudelijk afval gescheiden in te zamelen. In 2003 haalden we 22 procent op. We willen hier verandering in brengen door de voorzieningen uit te breiden en de bevolking er nog meer bij te betrekken.

De voorzieningen voor afvalscheiding richten we zo optimaal mogelijk in. Eind 2004 openen we het vijfde milieupark en hebben we ruim 1.000 ondergrondse papier- en glascontainers geplaatst. Ook starten we in 2004 met het verstrekken van minicontainers voor papier bij eengezinswoningen. Daarnaast richten we ons op de communicatie met de burger. In 2004 starten we een grootschalige campagne over afvalscheiding en -hergebruik. Op deze wijze doet Rotterdam er alles aan om de doelstelling in 2006 te realiseren”.

Kees Voormeulen, algemeen directeur Roteb

ONTKOPPELING: GROEIEN MAAR MINDER UITSTOTEN

Meestal betekent een toename van economische activiteiten een grotere druk op het milieu. Economische groei is daarmee negatief voor de leefomgeving. Nederland wil economisch groeien zonder dat de milieubelasting toeneemt. Dit wordt ont koppeling genoemd.

De industrie in Rijnmond laat zien dat dit kan. Raffinaderijen hebben een ont koppeling van groei en milieudruk tot stand gebracht. Hoewel de raffinaderijen steeds grotere hoeveelheden ruwe olie zijn gaan verwerken, neemt de uitstoot naar lucht, de lozingen en hinder door stank en stof na 1986 aanzienlijk af.

Met het oog op de ontwikkeling van Rijnmond hebben bedrijfsleven, overheden en milieuorganisaties in het beleidsconvenant ROM-Rijnmond afgesproken nog een stapje verder te gaan. De economische groei moet samengaan met het verbeteren van de leefkwaliteit van Rijnmond. Dit is de dubbele doelstelling van ROM-Rijnmond.

“Raffinaderijen hebben een ont koppeling van groei en milieudruk tot stand gebracht”

EVENWICHT BEWAREN

“ROM-Rijnmond heeft de afgelopen tien jaar veel initiatieven genomen ter versterking van het haven- en industriële complex én ter behoud en verbetering van het leefklimaat in Rijnmond. Bewaren van het evenwicht hiertussen is lastig, maar niet onmogelijk gebleken. Uitbreidingsmogelijkheden voor het haven- en industriële complex betekenen ook nieuwe bedreigingen voor de luchtkwaliteit, het geluid en de veiligheid. Echter, met een robuust pakket maatregelen dat deze effecten wegneemt of compenseert, kunnen overheden en bedrijfsleven gezamenlijk ver komen.

Op het gebied van een duurzame energiehuishouding starten we in samenwerking met het bedrijfsleven experimenten en projecten die bijdragen aan een ander gebruik van industriële warmte, zoals de verwarming van woonwijken, en een slimmer gebruik van grondstoffen”.

drs. Jan Laan, directeur ROM-Rijnmond

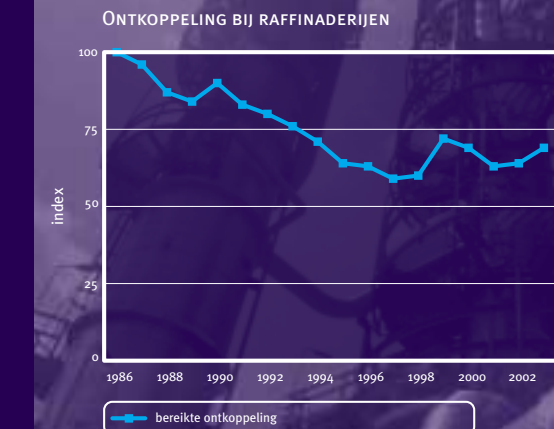
COMPETITIEF NADEEL

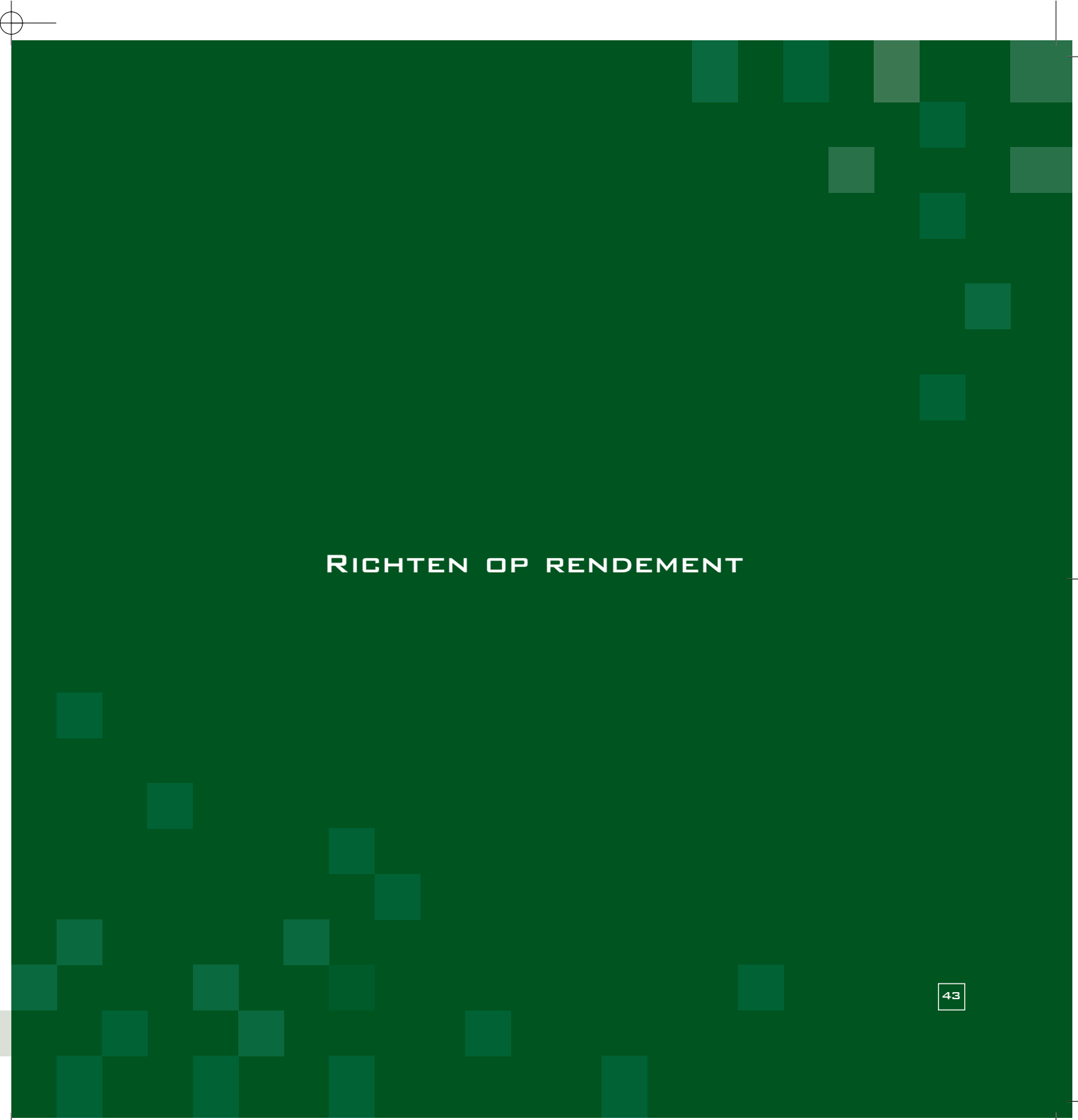
“ExxonMobil heeft in 1986 een grote vermindering tot stand gebracht door gas te gaan stoken. Hierna zijn wij doorgegaan met het verlagen van de milieudruk door steeds zuiniger en efficiënter om te gaan met energie.

Dit beleid heeft als resultaat dat de uitstoot van SO₂ en NO_x verder zijn gedaald. De CO₂-uitstoot is constant gebleven. Uitstoot van CO₂ zal in de toekomst onder druk komen te staan door de regelgeving over schonere producten.

Onze zorg daarbij is dat er geen competitief nadeel wordt gecreëerd voor de Nederlands olie-industrie door regelgeving die vooruitloopt op die van de Europese Unie”.

ir. Jan Degeling, plantmanager Esso

RICHTEN OP RENDEMENT

“IN HET VIZIER HOUDEN WAT WE WILLEN BEREIKEN”

In de drie jaar dat ik voorzitter ben van het Regionaal Bestuurlijk Handhavingsoverleg heb ik geconstateerd dat de regionale handhavingsstructuur goed is. De samenwerking is goed. Men weet elkaar te vinden. Er is echte bereidheid tot samenwerken. Toch kregen we in de uitvoering onvoldoende voor elkaar. We voerden genoeg projecten uit, maar te weinig met ook de bloemen aan de finish. Daar zijn we ingedoken. Aan bestuurders is gevraagd om prioriteiten te stellen. Door keuzes te maken, kunnen we de beschikbare capaciteit efficiënter inzetten. Het resultaat is meer projecten met een kop en een staart.

De ontwikkelingslijn is dat nadat vergunningverlening en handhaving als thema op de agenda waren gezet, we meer branchegewijs en thematisch aan de slag zijn gegaan. Dit gebeurt steeds beter, breder en integraler. Repressie leidt tot naleefgedrag. Als dat op het gewenste peil is, is het een kwestie van onderhouden door steekproefsgewijze controles. Telkens moeten we in het vizier houden wat we willen bereiken. Maken we een vergunning omdat we een vergunning moeten maken? Of bespreken we een norm omdat we een stapje vooruit willen?

VRIJWILLIGE AFSPRAKEN

Aan het maken van vrijwillige afspraken, zoals in een convenant, zijn voorwaarden verbonden. Partijen moeten niet alleen afspraken maken, maar die ook nakomen. Als het gaat om een terrein waarvoor het juridische kader ontbreekt, dan ben ik er voorstander van om het juridische kader te regelen. Binnen dat kader kunnen we dan tot afspraken komen. Bij een convenant is ook de rolkeuze van de betrokken partijen belangrijk. Zelfregulering vraagt om een begeleiding door de overheid. Een manier is om in het convenant een ondergrens af te spreken. En als hier niet aan wordt voldaan, dan kunnen we alsnog handhaven.

RESULTAATGERICHT

Het aantal bedrijven dat voldoet aan de ‘stand der techniek’ groeit. Van de grote bedrijven zijn de energiebedrijven koploper. Meer dan 90 procent voldoet aan de ‘stand der techniek’. Maar deze tendentie is ook te zien bij de ruim 20.000 kleinere bedrijven in de regio. Er is enorm geïnvesteerd. Bedrijven worden nu via de vergunning verplicht om aan de stand der techniek te voldoen. Maar dit principe kan ook voor een bedrijventerrein worden gehanteerd in bijvoorbeeld een stolpvergunning.

De nieuwe manier van werken vraagt om nieuwe instrumenten. Daarbij moet voortdurend worden gedacht of de inspanningen opwegen tegen de milieuverbeteringen. Voorbeelden van nieuwe instrumenten zijn emissierechten of een concernvergunning, zoals Philips al heeft. Bijkomend voordeel is dat op Europees niveau naar het milieurendement van het concern kan worden gekeken. Dat is kostenefficiënt en resultaatgericht.

INTEGRALER

Tot nu toe was de aandacht vooral gericht op aanwijsbare bronnen. Dat zijn vaak de grote bedrijven. Een volgende stap is de integratie van milieu in de verschillende beleidsvelden, bijvoorbeeld gezondheidszorg, ruimtelijke ontwikkeling en verkeer. Door zo'n integratie kunnen we proberen om de milieu-effecten te beperken. Dat vraagt wel van ons dat we per gebied de kwaliteiten vaststellen en hierop monitoren. In combinatie met goede communicatie is monitoring een supernuttig instrument. Meten is weten. Maar zonder dat te communiceren, weet je het in je eentje. Bovendien moet monitoring meer een integraal onderdeel worden van de beleidscyclus. De constatering en signaleringen moeten concreet worden omgezet in beleid. Als we als regio meer lessen uit het MSR-rapport trekken, dan maken we effectiever gebruik van de kennis die we gezamenlijk hebben opgebouwd.

Gert-Jan 't Hart, voorzitter Regionaal Bestuurlijk Handhavingsoverleg Rijnmond

CONVENANTENAANPAK KAN WERKEN

Halverwege de jaren tachtig blijkt dat de hoge concentratie van fluor schadelijke effecten heeft op het grazende vee in Midden-Delfland. Vijf bedrijven met een hoge uitstoot spreken in 1987 vrijwillig af om hun fluoruitstoot te verminderen. Met succes. Drie jaar later is de afgesproken doelstelling ruimschoots gehaald. De fluoruitstoot daalt nog verder nadat de overheid afvalverbrandingsinstallaties verplicht om hun rookgassen te reinigen. Zozeer zelfs, dat langer monitoren niet meer nodig is.

Het afsluiten van een convenant kan een goede manier zijn om milieuverbeteringen te bewerkstelligen. De praktijk leert dat hier wel voorwaarden aan verbonden zijn. Zo is het van belang dat de bedrijven individueel het convenant ondertekenen. En als de branche het convenant afsluit namens haar leden, dan moeten de leden hier ook achterstaan.

“Het afsluiten van een convenant kan een goede manier zijn om milieuverbeteringen te bewerkstelligen”

BETERE RESULTATEN DOOR TECHNIEK

“In het fluorconvenant hebben de gezamenlijke bedrijven in de regio Rotterdam een ‘plafond’ voor de totale fluoruitstoot afgesproken. Vervolgens hebben bedrijven onderling een verdeelsleutel bepaald en zich hieraan geëngaat. De uitkomsten van de afspraken zijn door de overheid vastgelegd in de individuele bedrijfsvergunningen.”

Aluchemie moest op basis van de beschikbare ‘ruimte’ technische maatregelen nemen. Dit heeft geleid tot de bouw van vier aanvullende rookgasreinigingsinstallaties. Dit is gefaseerd over de jaren 1989-1994 uitgevoerd. Met de gekozen techniek was het mogelijk om een grotere reductie te bereiken dan strikt noodzakelijk was voor het behalen van de convenantafspraken”.

ir. Karel Verheesen, algemeen directeur Aluminium & Chemie Rotterdam B.V.

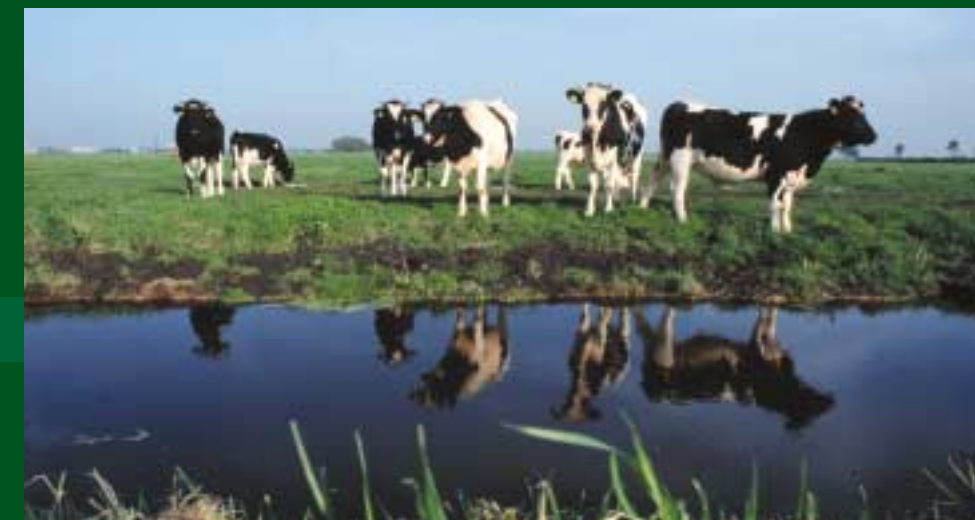
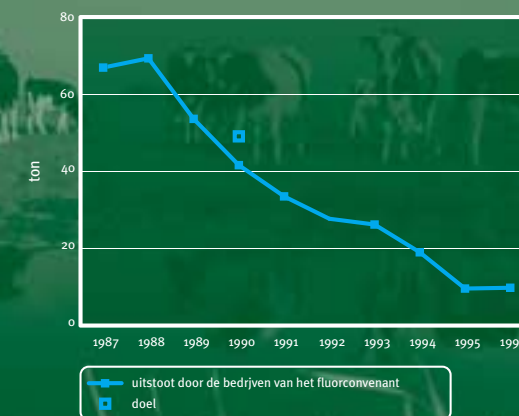
CONVENANT EEN WELKOME AANVULLING

“Het beeld van de afgelopen jaren is dat de Europese Commissie de Nederlandse aanpak van de milieuproblematiek waardert en vaak tot uitgangspunt neemt voor het eigen beleid. Net als in Nederland zal ook Europa gaan ervaren dat verordeningen en richtlijnen vol gedetailleerde regelgeving hun grenzen hebben.”

Vanaf 1 mei 2004 zijn er 25 lidstaten. De Commissie zal handen en voeten tekort komen om de uitvoering van de milieuregelgeving te controleren en te handhaven. Het grotere aantal lidstaten leidt bovendien tot nog meer verscheidenheid binnen Europa. Om deze twee redenen is een convenantenaanpak een welkome aanvulling om milieuwinst te blijven boeken”.

ir. Eduard Dame, Ambassadeur, Permanente Vertegenwoordiging Nederland bij de EU

UITSTOOT VAN FLUOR

TECHNISCH BIJ DE TIJD BLIJVEN

Door de toepassing van nieuwe techniek is een nieuwe fabriek vaak minder milieubelastend dan een ouder exemplaar. Bedrijfsinvesteringen zijn vaak milieu-investeringen. Om zo goed mogelijk van dit principe gebruik te maken, moeten alle grote bedrijven sinds 1993 emissiebeperkende maatregelen treffen volgens de 'stand der techniek'. Uitgangspunt hierbij is ALARA. Voluit: As Low As Reasonably Achievable. Vrij vertaald: zo laag mogelijk als redelijkerwijs haalbaar is. Bij de toepassing hiervan wordt rekening gehouden met de constante vernieuwingen. Gelijk op met de stand der techniek veranderen de eisen. In 2004 kunnen redelijkerwijs weer andere maatregelen worden voorgeschreven dan vijf jaar daarvoor.

Een bedrijf moet met het treffen van maatregelen dus steeds bij de tijd zien te blijven. Vergunningverleners en handhavers beoordelen bedrijven hier regelmatig op. In 1997 voldeed bijna de helft van de grote bedrijven in Rijnmond aan de stand der techniek. In een paar jaar is dit percentage gestegen tot 76 procent.

“Bedrijfsinvesteringen zijn vaak milieuinvesteringen”

HARMONISATIE VAN MILIEUREGELS

“Om ervoor te zorgen dat de milieuvergunningen straks ook voldoen aan de Europese IPPC-richtlijn wordt de Wet milieubeheer momenteel aangepast. Het ALARA-principe wordt bijvoorbeeld vervangen door het begrip 'Best Beschikbare Technieken'. In de praktijk zal het niveau van de milieuvorzieningen niet veel veranderen. Conform de uitgangspunten van de IPPC/Wm moeten de in de vergunning vastgelegde voorzieningen voldoen aan de Europese definities.

Dit is weer een stap in de richting van harmonisatie. Europese landen moeten aan dezelfde milieuregels voldoen. Dat is een goede zaak voor bedrijven in ons gebied die enerzijds moeten concurreren met bedrijven in andere landen en anderzijds aan scherpe milieu-eisen moeten voldoen”.

drs. Ger van Tongeren, directeur DCMR Milieudienst Rijnmond

ALARA KAN OOK BEPERKEN

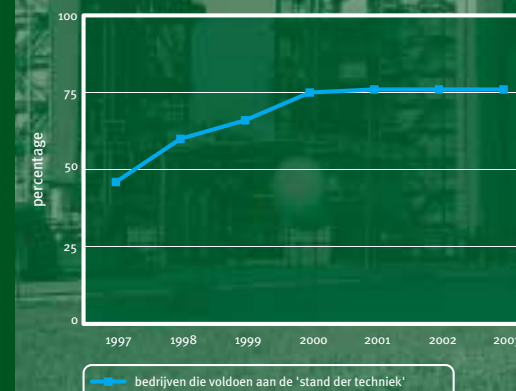
“Bij veel bedrijven staat duurzaam ondernemen hoog in het vaandel: continuïteit met aandacht voor mens en milieu. Milieuwinst betekent dus dat een onderneming duurzamer wordt. Vanwege het ontbreken van een integrale milieuvergunning, waarin niet alleen naar milieu, maar ook naar natuur en water wordt gekeken, kan ALARA ook belemmerend werken voor de hoogst mogelijke bescherming van het milieu als geheel.

Bovendien is de vraag of, nu bedrijven voldoende rekening houden met milieu, overheden wel voldoende rekening houden met bedrijfs-economische aspecten”.

mr. Jan van den Broek, senior adviseur milieurecht en internationale milieuzaken, VNO-NCW

EMISSIEBEPERKING BIJ GROTE BEDRIJVEN

HANDHAVING: VAN KWANTITATIEF NAAR KWALITATIEF

Wat is de meest effectieve manier om ervoor te zorgen dat bedrijven zich aan de milieuregels houden? De milieuhandhaving richtte aanvankelijk de aandacht op het aantal controles, ofwel kwantiteit. Met extra geld zorgde de rijksoverheid ervoor dat gemeenten in de jaren negentig in staat waren om het aantal vergunningen op een adequaat niveau te krijgen. Eind 1997 hadden alle regiogemeenten het aantal controles op het gewenste peil.

Daarna is het accent verlegd naar gericht controleren, ofwel kwaliteit. Bedrijven met meer milieubelastende activiteiten of een hoger milieuro risico worden vaker en intensiever gecontroleerd dan bedrijven met minder risicovolle activiteiten of een lagere milieubelasting.

Vanaf 1994 is het aantal handhavers met 40 procent toegenomen en het aantal sancties zelfs verzesvoudigd. De sterke stijging na 1999 heeft te maken met een strengere handhavingsstrategie. Door bedrijven gericht te controleren worden meer ongerechtigheden opgespoord.

“Door bedrijven gericht te controleren worden meer ongere heden opgespoord”

EFFECTIEVER INZETTEN

“Rond de eeuwwisseling is de omslag gemaakt van kwantiteit naar kwaliteit. Het accent werd verlegd naar diepgang in en verbreding van controles. Handhavers gingen niet alleen letten op het aanwezig zijn van voorzieningen. Vanaf dat moment werd ook gekeken naar de zogenoemde ‘verruimde reikwijdte’ (afval- en energiepreventie) en het nakomen van administratieve verplichtingen, zoals de afvalboekhouding. Nieuw is ook dat handhavers signalen aan elkaar doorgeven en niet te vergeten de controle van het functioneren van veiligheidbeheerssystemen.

Dit soort controles vergt veel meer tijd. Ondanks de toename van het aantal handhavers, liepen hierdoor de aantallen controles terug. Dat vanaf 1999 het aantal sancties is toegenomen, kan worden verklaard uit het gericht controleren door de overheid en het effectiever inzetten van handhavingscapaciteit. De capaciteit wordt nu ingezet waar het blijkbaar meer nodig is”.

mr. Ronald Visser, directielid DCMR Milieudienst Rijnmond, portefeuillehouder handhaving

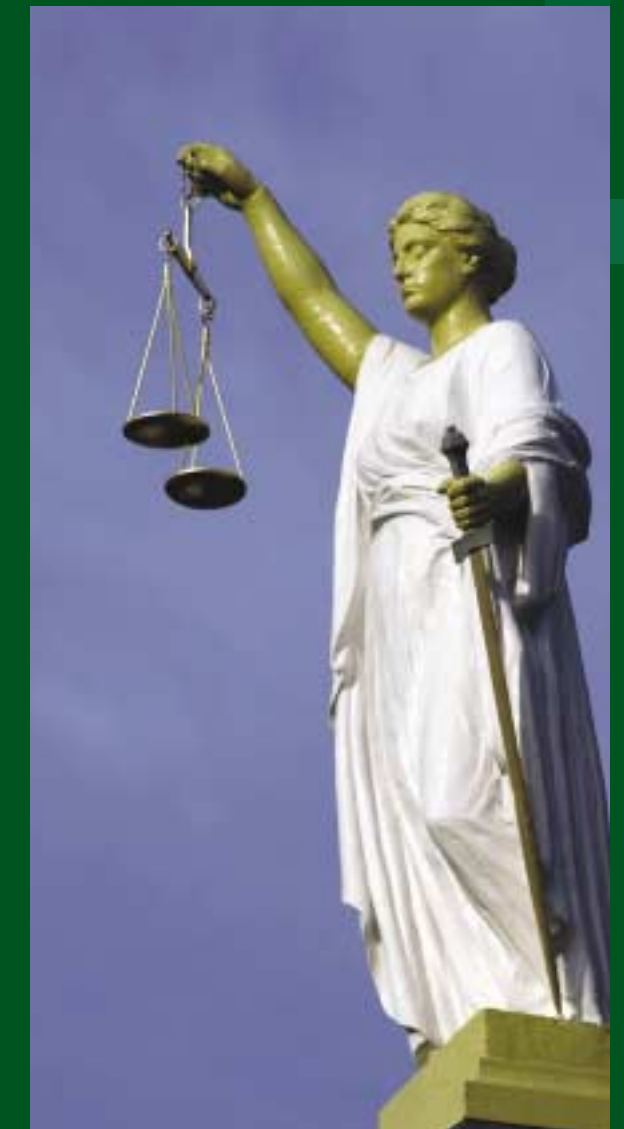
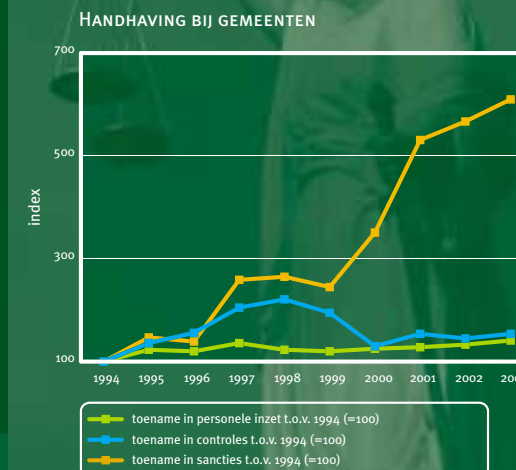
50

PROFESSIONALISERING

“Wat me opvalt is dat het beeld voor de regio Rotterdam positief afsteekt ten opzichte van het landelijke beeld over de handhaving bij gemeenten. Daarmee bewijst deze regio dat zij wat betreft professionalisering juist al een enorme slag gemaakt heeft. Veelal is de handhaving nu versnipperd over tal van instanties en personen. Het ingezette professionaliserings-traject is bedoeld om te zorgen dat de handhavingsinzet die beschikbaar is bij gemeenten ook zo efficiënt en doelmatig mogelijk wordt ingezet.

Er wordt gewerkt met minimumcriteria waar een professionele handhavingsorganisatie tenminste aan moet voldoen. Daarmee wordt de handelwijze van een gemeente ook beter voorspelbaar. Ik constateer met voldoening dat de regio Rotterdam de afgelopen jaren hierin duidelijk geïnvesteerd heeft en dat deze aanpak nu ook haar vruchten afwerpt”.

mr. Gerard Wolters, inspecteur-generaal VROM-inspectie

51

MINDER RISICO DANKZIJ BEDRIJFSGERICHTE AANPAK

Een incident bij een bedrijf dat met gevaarlijke stoffen werkt, kan grote gevolgen hebben. Dit merkte de regio in 1996 bij de grote brand van het op- en overslagbedrijf CMI aan de Keilehaven. Er kwamen giftige stoffen vrij. Bij een andere windrichting waren de gevolgen mogelijk groter geweest.

Om de risico's van gevaarlijke stoffen zoveel mogelijk te beperken, besloot het Rotterdamse gemeentebestuur nog datzelfde jaar om de op- en overslagbedrijven intensiever te controleren. Sindsdien bezoeken milieu-inspecteurs deze bedrijven systematisch en frequent.

Bij de eerste meting bleek slechts 20 procent van de bedrijven de kernvoorschriften voor de opslag van gevaarlijke stoffen na te leven. Na vijf jaar voldoet meer dan 80 procent van de bedrijven aan de voorschriften. Deze vorm van bedrijfsgerichte aanpak werpt dus duidelijk z'n vruchten af.

“Na vijf jaar voldoet meer dan 80 procent van de bedrijven aan de voorschriften”

HELDER, CONSISTENT EN TOEPASBAAR

“De intensieve aanpak heeft geleid tot een groter bewustzijn voor de manier waarop met de opslag van gevaarlijke stoffen moet worden omgegaan en heeft gezorgd voor een algehele verhoging van het kwaliteitsniveau; positief dus.

Een dergelijke aanpak kan echter alleen zijn vruchten afwerpen en van blijvende waarde zijn indien het achterliggende beleid helder, consistent en in de praktijk toepasbaar is. Dit kan voor de op- en overslagsector nog verbeteren.

Rijnmond is op de goede weg. Het is hoog tijd om onze kennis en ervaringen met dit soort nieuwe handhaving te exporteren naar ons omringende landen”.

drs. Rob Bagchus, plv. directeur Deltalinqs

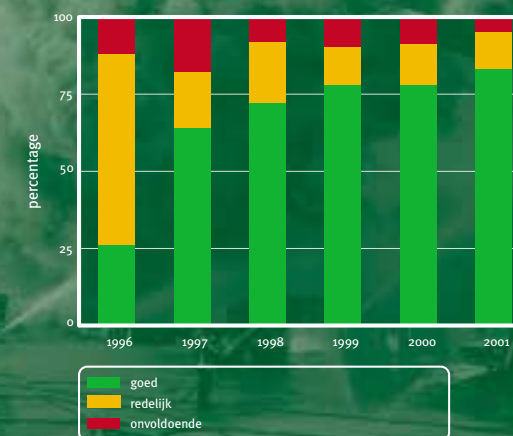
MEER INZICHT EN GROTERE EFFECTIVITEIT

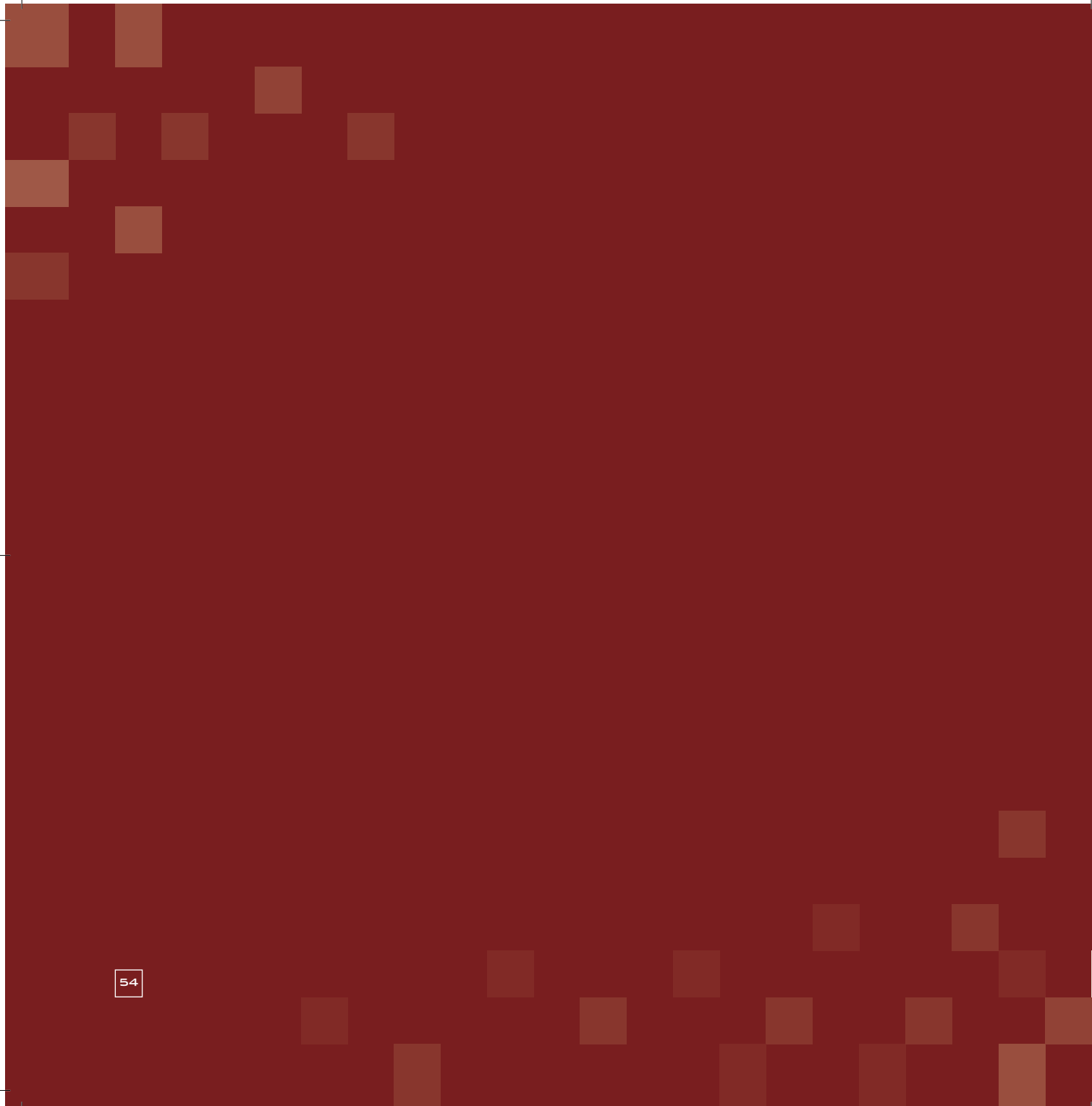
“De bedrijfstakgewijze aanpak is een succesvolle werkwijze gebleken. Op deze wijze krijgen we een beter inzicht in de problematiek en het naleefgedrag van branches. Voorwaarde hierbij is wel dat de omvang van de branche een aparte aanpak rechtvaardigt. Een regionale aanpak bijvoorbeeld is een goed schaalniveau.

Bijkomend voordeel van de brancheaanpak is dat duidelijk is dat de overheid alle bedrijven op eenzelfde manier controleert. Verwijten dat er niet of anders naar de buurman wordt gekeken, worden hiermee weggenomen. Niet alleen het inzicht in de branche wint aan kracht, maar ook de effectiviteit van de controle-inzet maakt een stap voorwaarts. Bovendien kan de overheid ook beter dan voorheen de discussie met de branche aangaan over bijvoorbeeld verbeteropties en regelgeving”.

mr. Mario Bakker, directielid DCMR Milieudienst Rijnmond, hoofd Bedrijven Rotterdam

NALEEFGEDRAG BIJ OP- EN OVERSLAGBEDRIJVEN

NAWOORD

Tijdens mijn eerste baan als secretaris van de gemeente Vlaardingen, in de jaren zeventig, stond milieu in de schijnwerpers. Het was de tijd dat we met jerrycans water sjouwden om aan fatsoenlijk drinkwater te komen. Tegenwoordig discussiëren we dan misschien minder over het milieu. Dat maakt de zorg hiervoor niet minder belangrijk. Milieu is altijd een belangrijk onderwerp omdat de bevolking inbreuk op de milieukwaliteit niet accepteert.

Het is prijzenswaardig dat het samenwerkingsverband Milieumonitoring Stadsregio Rotterdam (MSR) al weer tien jaar zichtbaar maakt wat de regio op dit milieugebied presteert. Bestuurders en ambtenaren kunnen door deze monitor zien of het beleid effectief is en of er wordt voldaan aan de gestelde normen. Eens per jaar worden we bij de jaarlijkse presentatie van het MSR-rapport weer met ons neus op de feiten gedrukt.

MILIEU ALS ONDERLEGGERS

Mijns inziens zouden bestuurders de informatie die de monitor ons biedt, nog beter kunnen benutten. Met andere woorden: de monitor moet vaker uit de kast worden gehaald om beleidsdoelen vast te stellen en te kijken of we ze verwezenlijken. De stadsregio Rotterdam geeft wat dit betreft het goede voorbeeld.

“De monitor moet vaker uit de kast worden gehaald”

Bij alle toekomstvisies die we het afgelopen jaar maakten, zijn telkens de milieugegevens als onderlegger gebruikt. Deze visies vertalen we nu in het Ruimtelijk Plan Rotterdam. Bij de voorbereiding hiervan wordt ons steeds duidelijker dat juist de ruimtelijke inrichting veel kan bijdragen aan het verder verbeteren van de milieukwaliteit van Rijnmond.

Het MSR-rapport gebruiken we ook om de bevolking en bedrijven te informeren over de behaalde resultaten. Hiermee lopen we als regio vooruit op het Verdrag van Aarhus. In Aarhus is afgesproken dat de EU-burgers met ingang van 2005 geïnformeerd moeten worden over de milieukwaliteit van hun directe leefomgeving. Met het MSR-rapport doen wij dit al.

MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

Wie bij Rijnmond denkt aan donkere rookpluimen, is hier lang niet meer geweest. Grote bedrijven hebben hun maatschappelijke verantwoordelijkheid goed opgepakt. Gestimuleerd door strengere regelgeving en geholpen door het beschikbaar komen van nieuwe techniek wordt ons industriële complex zichtbaar schoner. Ons haven- en industriecomplex is niet alleen groot, maar ook innovatief. De schaalvoordelen weten we hier goed te benutten. Dat is mogelijk doordat overheid en bedrijfsleven elkaar weten te vinden. Ook bedrijven werken steeds nauwer samen om verbeteringen te realiseren. Van de uitwisseling van kennis en ervaringen in de Deltalinqs University, wordt de regio wijzer. Het is voor de bewoners van Rijnmond gelukkig dat we bedrijven door de aanleg van de Tweede Maasvlakte ook in de toekomst weer de ruimte kunnen bieden om zich te vernieuwen. In combinatie met de realisatie van de herstructurering van de oude havens, de zogenoemde Stadshavens, en de aanleg van groengebieden zorgt dit op de lange termijn voor een verbetering.

EUROPA

MSR concentreert zich op Rijnmond. Maar het milieu houdt niet op bij Rijnmond. Van de inspanningen die wij ons hebben getroost om de rijkswateren schoner te krijgen, daar profiteren vooral ook andere regio's van. Via het water komt nog veel vervuiling uit andere regio's in onze Maas terecht. Van de luchtkwaliteit weten we dat veel van die kleine roetdeeltjes uit andere streken komen. Dit betekent dat niet alleen hier, maar dat ook in andere regio's en andere werelddelen nog meer geïnvesteerd moet worden. Wij doen wat we kunnen.

Als andere regio's ook voldoen aan de strenge EU-normen, zullen wij dat in Rijnmond zeker merken. Als regio moeten we ons meer gaan richten op Europa. Veel van de milieunormen waar we als regio aan moeten voldoen, worden al lang niet meer vastgesteld in Den Haag, maar in Europa. Daarom moeten we niet wachten op Den Haag, maar hier actief op anticiperen. Ik zeg altijd: er is een weg naar Brussel en er is een weg naar Den Haag. Dat zijn twee verschillende wegen, die je beide moet bewandelen.

Vernieuwingen zorgen voor verbeteringen. Concreet, daadkrachtig, zichtbaar en controleerbaar realiseren we dit voortdurend. Immers, een dorp is misschien ooit af, maar een stad als Rotterdam en de stadsregio Rotterdam, natuurlijk nooit. En geldt dit ook niet voor de inspanningen van MSR? Wij weten steeds meer, maar blijven monitoren om nog betere beslissingen te kunnen nemen.

mr. Ivo Opstelten, voorzitter stadsregio Rotterdam

COLOFON

Dit boekje is uitgebracht ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van het samenwerkingsverband Milieumonitoring Stadsregio Rotterdam (MSR). In MSR werken de volgende organisaties samen:

DCMR Milieudienst Rijnmond
ENECO Energie
Gemeente Rotterdam
GGD Rotterdam en omstreken
Hoogheemraadschap van Delfland
Hoogheemraadschap van Schieland
Politie Rotterdam-Rijnmond
Provincie Zuid-Holland
Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland
Stadsregio Rotterdam
Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden

AUTEUR

Wilma Straathof, Rotterdam

VORMGEVING

H.U.M. Communicatie en Grafische Vormgeving, Rotterdam

PORTRETTE

Annet Delfgaauw, Rotterdam

OVERIGE FOTOGRAFIE

Ronald van den Heerik Fotografie, Dordrecht
Roel Dijkstra Fotografie, Dordrecht
Fotoarchief DCMR Milieudienst Rijnmond
Fotoarchief Huntsman Holland BV
pm !!

PRODUCTIE EN DRUK

Drukkerij Corns Broekzitter BV, Ridderkerk

